

DIAGNOZA ZJAWISKA
PRZEMOCY W RODZINIE
W GMINIE SIECHNICE NA
PODSTAWIE ANALIZY
PROCEDURY „NIEBIESKIE
KARTY”

Dorota Moroń

**DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE
SIECHNICE NA PODSTAWIE ANALIZY PROCEDURY
„NIEBIESKIE KARTY”**

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach
Siechnice 2017

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. System przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Siechnice	6
2. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” w latach 2014-2017	10
3. Charakterystyka osób doświadczających przemocy i stosujących przemoc w rodzinie	16
4. Charakterystyka rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	24
4.1. Cechy rodzin dotkniętych problemem przemocy	24
4.2. Problemy rodzin współwystępujące ze zjawiskiem przemocy w rodzinie	27
5. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie	32
5.1. Charakterystyka zjawiska przemocy wykazanego w „Niebieskich Kartach – A”	32
5.2. Charakterystyka stosowanej przemocy	35
6. Działania służb publicznych na rzecz rozwiązania problemu przemocy w rodzinie	40
6.1. Działania realizowane w ramach procedury „Niebieskie Karty”	40
6.2. Statystyka działań pomocowych	47
Rekomendacje	50
Źródła	56

Wprowadzenie

Przemoc w rodzinie jest ważnym problemem społecznym, wpływającym na życie całych rodzin, jak i poszczególnych ich członków. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jako przemoc w rodzinie definiuje jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (osób najbliższych i innych osób wspólnie zamieszkujących i gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą¹. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego, a szczególną rolę w tym systemie odgrywają gminy, jako jednostki najbliższe obywatelom.

Do zadań gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym: opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz tworzenie zespołów interdyscyplinarnych². Prace w zespole interdyscyplinarnym stanowią główną przestrzeń prowadzenia działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a kluczową procedurą jest w tym zakresie procedura „Niebieskie Karty”.

Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie³. Kluczową regulacją normującą szczegółowy przebieg tej procedury i integrującą działania

¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, tekst jednolity.

² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, tekst jednolity.

³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, tekst jednolity.

różnorodnych służb wokół problemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”⁴, które weszło w życie 17 października 2011 roku. Wcześniej postępowanie w tym trybie realizowane było głównie przez Policję⁵.

Procedura „Niebieskie Karty” stanowi zespół zintegrowanych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ale z perspektywy budowy programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie stanowi również bogate źródło wiedzy o zjawisku przemocy w rodzinie i działaniach na rzecz jego rozwiązywania.

W niniejszym raporcie zaprezentowano diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Siechnice w oparciu o analizę procedury „Niebieskie Karty”. Szczegółowej analizie poddano materiały źródłowe zgromadzone w procedurach „Niebieskich Kart” wszczętych w okresie 1 stycznia 2014 – 30 września 2017 roku. Wykorzystując metodę analizy treści dokumentów źródłowych – teczek z postępowań objętych procedurą „Niebieskie Karty” – dokonano szczegółowej analizy 92 postępowań, w tym 77 zakończonych i 15 trwających. W przypadku postępowań trwających analizie nie poddawano działań prowadzonych dla rozwiązania problemu i przeciwdziałaniu przemocy, gdyż w części procedur były one w toku, a w części dopiero się rozpoczynały. W badaniu wzięto pod uwagę wszystkie dostępne dla danych przypadków informacje, jednakże podkreślić należy, że – ze względu na specyfikę podejmowanych działań i ich dostosowanie do sytuacji występującej w konkretnej rodzinie – nie wszystkie „Niebieskie Karty” zawierały ten sam zestaw informacji. Zgromadzony materiał uzupełniono o dane pochodzące z innych dokumentów i sprawozdań GOPS w Siechnicach, dotyczące procedury „Niebieskie Karty”, działań Zespołu Interdyscyplinarnego, Punktu Konsultacyjnego i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Informacje zaprezentowane w opracowaniu prezentują dane w stanie faktycznym i prawnym na 30 września 2017 roku.

Rozpoczynając analizę zwrócić należy uwagę na stosowane w raporcie określenia. W procedurze „Niebieskie Karty” wskazana jest osoba (lub osoby), co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, a także osoba, wobec której istnieje

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245.

⁵ *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie przez administrację publiczną*, NIK, Warszawa 2013, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,5094,vp,6609.pdf>; *Rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskie Karty” – komentarz*, <http://www.niebieskalinia.info/index.php/zadania-sluzb/59-rozporzadzenie-w-sprawie-procedury-niebieskie-karty-komentarz>.

podejrzanie, że stosuje przemoc w rodzinie⁶. W raporcie – upraszczając te sformułowania – posłużono się skrótami **ODP (osoba, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie)** i **OSP (osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie)**. Zastosowano również upraszczające określenia: osoba dotknięta przemocą, doświadczająca przemocy, ofiara przemocy oraz osoba stosująca przemoc, sprawca, przy zastrzeżeniu, że założenie „Niebieskiej Karty” nie przesądza o faktycznym stosowaniu przemocy w rodzinie, stąd używając tych sformułowań analizujemy przypadki osób co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą lub stosują przemoc.

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245.

1. System przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Siechnice

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁷ wskazuje, że do zadań własnych gminy należy stworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co obejmuje następujące kluczowe działania:

- opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Zgodnie z regulacjami ustawowymi, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w gminie Siechnice odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, a kluczowym podmiotem realizującym zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest Zespół Interdyscyplinarny do spraw przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice (ZI). Istotną rolę w tym zakresie odgrywa również Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS), po pierwsze ze względu na to, że zapewnia obsługę Zespołu, a jego pracownicy wchodzi w skład ZI, po drugie, w związku z realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na rzecz wsparcia rodzin w kryzysie i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zespół Interdyscyplinarny tworzą przedstawiciele służb miejskich, instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia społecznego. Działania ZI zmierzają do poprawy sposobów udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy i ich najbliższemu otoczeniu poprzez kreowanie lokalnej polityki wobec problemu przemocy i wypracowywania procedur oraz standardów. Do celów działania Zespołu Interdyscyplinarnego należą:

- pomoc osobom i rodzinom dysfunkcyjnym w przewyciężaniu problemów,
- efektywne podejmowanie działań interwencyjnych i pomocowych w momencie zaistniałego problemu,

⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, tekst jednolity.

- współdziałanie z innymi podmiotami przy rozwiązywaniu problemu i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Zadania Zespołu Interdyscyplinarnego obejmują:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie w zakresie wykonywania obowiązków służbowych i zawodowych,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- przyjmowanie zgłoszeń dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy,
- podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą oraz opracowanie stosownej strategii postępowania (procedura „Niebieskie Karty”),
- kierowanie ofiar i sprawców do specjalistycznych ośrodków udzielających wsparcia oraz zajmujących się rozwiązywaniem problemów przemocy,
- gromadzenie informacji na temat instytucji udzielających pomocy rodzinom, w których występuje zjawisko przemocy domowej,
- występowanie do prokuratury z zawiadomieniami o podejrzeniu popełnienia ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie (zgodnie z art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie),
- zwiększenie wrażliwości społecznej na zjawisko przemocy w rodzinie,
- współpraca z mediami w ramach upowszechniania informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie⁸.

Zespół Interdyscyplinarny do spraw przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice powołany został w gminie Siechnice w 2011 roku, aktualnie, zgodnie z zarządzeniem nr 26/2017 Burmistrza Siechnic z 14 marca 2017 roku, w skład ZI wchodzi:

- Kaliszczak Artur – Gimnazjum w Siechnicach,
- Bryłkowska-Hehn Joanna – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach,

⁸ Regulamin Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Siechnice, załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 27/2014 Burmistrza Siechnic z dnia 14 kwietnia 2014 r. w sprawie powołania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.

- Musielak Aneta – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Siechnicach,
- Kowalczyk Małgorzata – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach,
- Chomicz Urszula – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach,
- Bobrowski Maciej – Komisariat Policji w Siechnicach,
- Wasiak Dariusz – Straż Miejska w Siechnicach,
- Moroz Agnieszka – Zespół Opieki Zdrowotnej w Świętej Katarzynie,
- Bogińczuk Joanna – Szkoła Podstawowa w Radwanicach,
- Koronkiewicz Barbara – Gimnazjum O/Zamiejscowy w Świętej Katarzynie,
- Lubczyńska Katarzyna – Samorządowy Żłobek w Siechnicach,
- Kozina Monika – Sąd Rejonowy w Oławie,
- Kottas Norbert – Stowarzyszenie Koliber w Siechnicach⁹.

Posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące, w siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siechnicach, w Świętej Katarzynie, przy ul. Żernickiej 17. Do Zespołu Interdyscyplinarnego wpływają „Niebieskie Karty” założone przez uprawnione instytucje dla rodzin, w których zaistniało podejrzenie stosowania przemocy domowej.

W systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie istotną rolę ogrywa również Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej¹⁰ przemoc w rodzinie jest jednym z powodów udzielania pomocy społecznej, a dodatkowo gminy realizują zadania własne, przypisane im ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹¹, przy wykorzystaniu jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Stąd GOPS aktywny jest w realizacji wszystkich działań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W strukturze Ośrodka działa też Punkt Konsultacyjny, który odgrywa ważną rolę w zakresie poradnictwa i wsparcia osób i rodzin w kryzysie.

Punkt Konsultacyjny jest istotnym elementem lokalnego systemu profilaktyki i pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, jak też uzależnionym, dotkniętym problemem alkoholowym lub syndromem współuzależnienia. Specjaliści z Punktu

⁹ Zarządzenie nr 26/2017 Burmistrza Siechnic z dnia 14 marca 2017 r. w sprawie powołania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.

¹⁰ Ustawa z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, Dz.U. z 2017 r., poz. 1769, tekst jednolity.

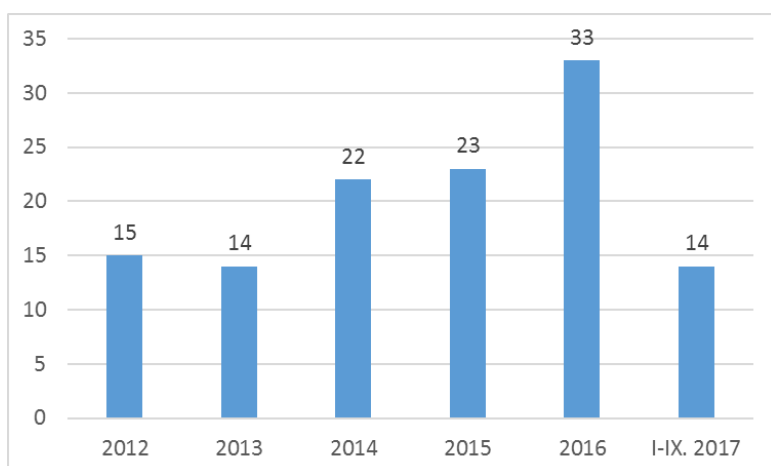
¹¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, tekst jednolity.

Konsultacyjnego – psycholog, psycholog–terapeuta, psycholog–psychoterapeuta ds. uzależnień oraz prawnik – realizują działania na rzecz pomocy osobom potrzebującym wsparcia w zakresie rozpoznania ich problemów, motywowania i informowania o możliwości podjęcia działań, stworzenia bezpiecznych warunków do dzielenia się swoimi problemami i wsparcia w dostrzeżeniu możliwości ich rozwiązania, pomocy w odzyskiwaniu kontroli nad własnym życiem. Jednocześnie informują o dostępnych miejscach i formach pomocy oraz kompetencjach poszczególnych służb i instytucji z terenu gminy, które mogą się włączyć w systemową pomoc dla rodziny oraz prowadzą edukację społeczną m.in. w zakresie przemocy domowej¹².

¹² *Punkt Konsultacyjny*, <http://gops-siechnice.org.pl/zadania-punktu-konsultacyjnego.html>.

2. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” w latach 2014-2017

Procedura „Niebieskie Karty”, zgodna z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”¹³, jest stosowana w gminie Siechnice od początku 2012 roku. W okresie 1 stycznia 2012 – 30 września 2017 roku uruchomiono **121 procedur**, z których **106 zamknięto**, a **15 nadal jest aktywnych** (ryc. 1.). Najwięcej, bo aż 33 procedury, wszczęto w roku 2016. Lata 2012 i 2013 potraktować należy jako wstępny okres wdrażania procedury, w którym służby publiczne nie zawsze miały świadomość co do konieczności prowadzenia pomocy w oparciu o „Niebieskie Karty”, jednak już od roku 2014 widzimy wzrost liczby wszczynanych „Niebieskich Kart”. Wynika to ze zwiększającej się świadomości służb publicznych co do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

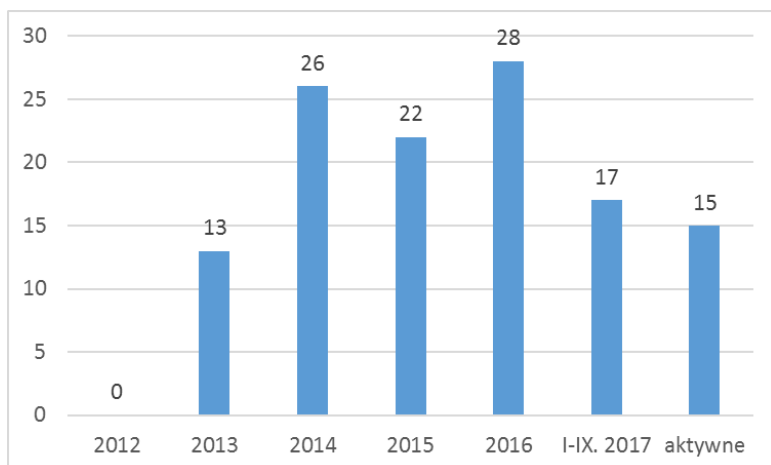

Ryc. 1. „Niebieskie Karty” wg roku wszczęcia (n=121)

Źródło: Opracowanie własne.

Zamknięcia „Niebieskich Kart” następują od 2013 roku, najwięcej procedur zamknięto w 2016 roku – 28, a także w roku 2014 – 26 (ryc. 2.). Wynika z tego, że najwięcej procedur wszczęto i zakończono w 2016 roku (ryc. 3.).

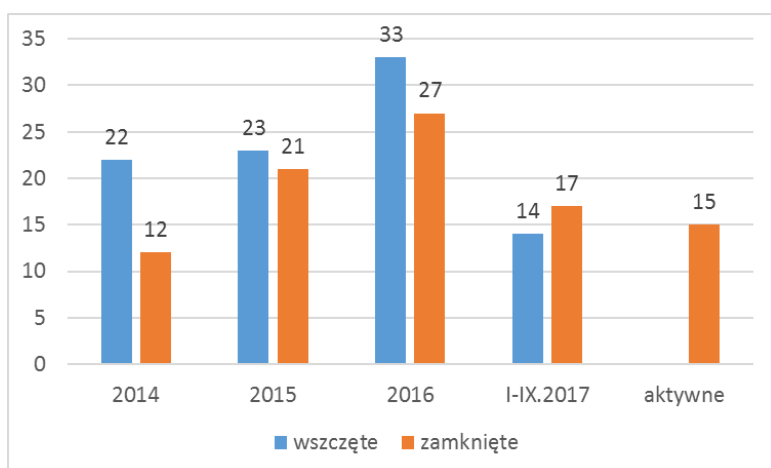
¹³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245.

Ryc. 2. „Niebieskie Karty” wg roku zamknięcia (n=121)

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej procedur wszczęto i zakończono w 2016 roku (ryc. 3.).

Ryc. 3. Wszczęte i zamknięte procedury „Niebieskie Karty” w latach 2014-2017 (n=92)

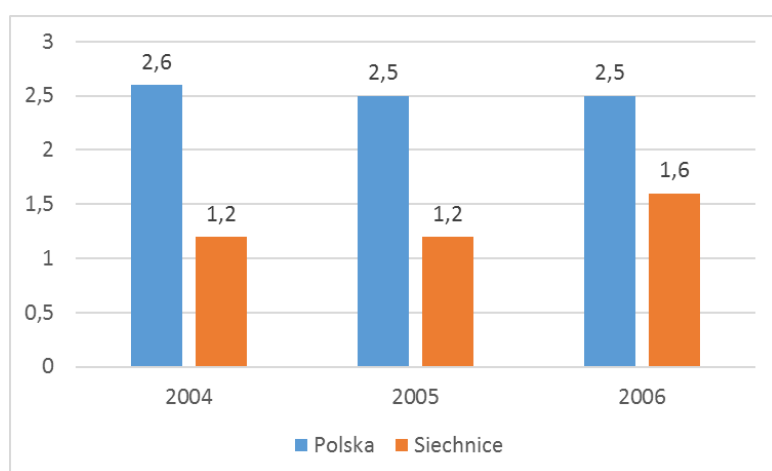
Źródło: Opracowanie własne.

Dla potrzeb niniejszej diagnozy szczegółowej analizie poddano postępowania w ramach procedury „Niebieskie Karty” wszczęte w gminie Siechnice w okresie 1 stycznia 2014 – 30 września 2017 roku. Łącznie były to **92 postępowania**, z których **77 zostało zakończonych**, zaś **15 trwa nadal**.

W ramach prowadzonych postępowań w dwóch przypadkach osoby wskazane jako OSP zgłosiły stosowanie wobec nich przemocy przez ODP. Wszczęte działania i wypełniona „Niebieska Karta – A” włączone zostały do akt sprawy, a Grupa Robocza podjęła decyzje o bezzasadności wszczęcia procedury. W przypadku jednej rodziny w analizowanym okresie wszczęto i zakończono dwie procedury „Niebieskiej Karty” – zostały one potraktowane

odrębnie. W przypadku jednej rodziny analizowana procedura była drugą prowadzoną w tej rodzinie – pierwsza była realizowana w latach 2012-2015 i nie została uwzględniona w opracowaniu.

Analiza liczby procedur na 1 tys. mieszkańców pozwala na wykazanie, że w gminie Siechnice zakładanych w ostatnich latach było 1,2–1,6 procedur na 1 tys. mieszkańców. To znacznie mniej niż średnio w Polsce, gdzie wszczynano 2,5–2,6 procedur (ryc. 4.). Wskazać więc należy, że **zjawisko przemocy w rodzinie przyjmuje na terenie gminy Siechnice mniejszy zasięg, co uznać należy za pozytywny aspekt funkcjonowania rodzin i lokalnej społeczności.**

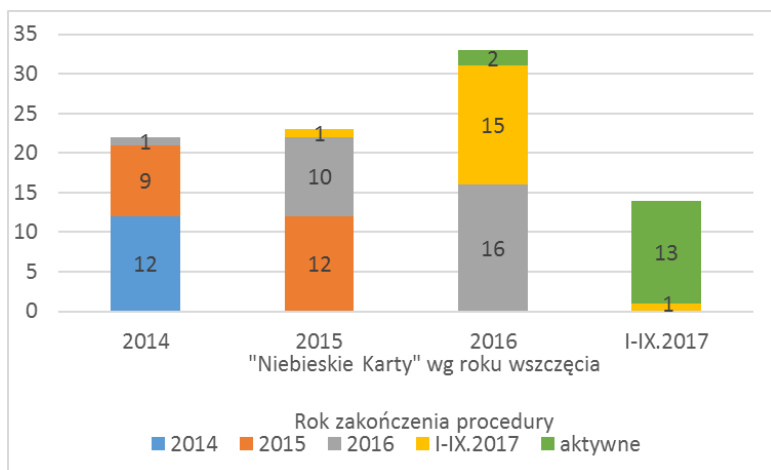

Ryc. 4. Liczba procedur „Niebieskie Karty” na 1 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań oraz danych statystycznych z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 publikowanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

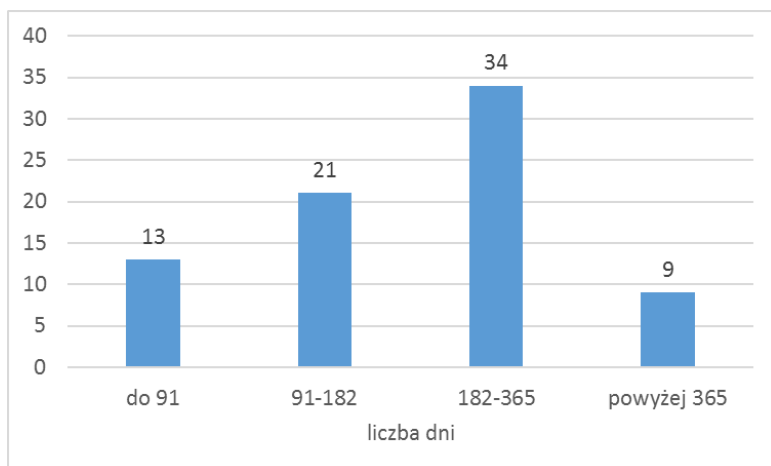
Badając rok założenia i zakończenia procedury wskazać należy, że „Niebieskie Karty” najczęściej zamykane są w roku otwarcia, bądź w kolejnym roku (ryc. 5.).

W przypadku zamkniętych procedur przeanalizować można czasowy wymiar prowadzonych działań. 34 „Niebieskie Karty”, a więc 44% ogółu, realizowane były w okresie od pół roku do roku, zaś tylko 9 procedur, a więc 12% ogółu, aktywnych było przez okres dłuższy niż rok (ryc. 6.). Najdłużej trwająca procedura prowadzona była przez 696 dni, a więc prawie dwa lata.

Ryc. 5. „Niebieskie Karty” wg roku wszczęcia i zakończenia procedury (n=92)

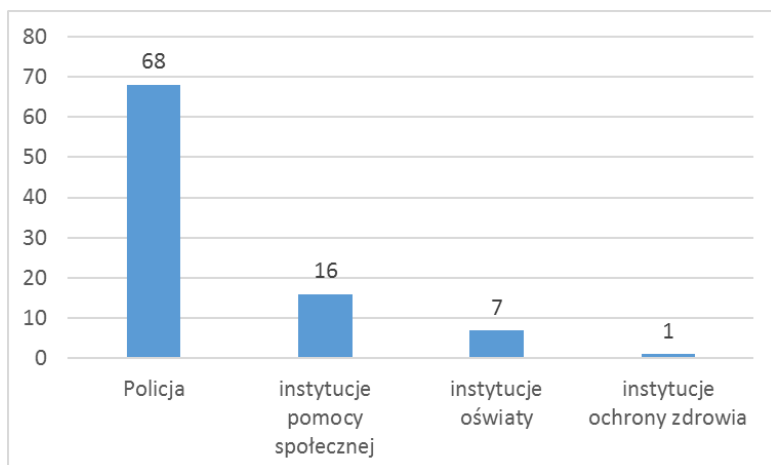
Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 6. Zamknięte „Niebieskie Karty” wg czasu realizacji (n=77)

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza podmiotów zakładających „Niebieskie Karty” pozwala na wykazanie, że działania takie podejmuje głównie Policja – w analizowanym okresie założyła 68, a więc 74%, wszystkich „Kart”. Instytucje pomocy społecznej założyły 16 „Kart” (17%), pozostałe zaś zostały wszczęte przez placówki oświaty i ochrony zdrowia (ryc. 7.). Wynika to z faktu, że większość „Niebieskich Kart” zakładana jest bądź podczas interwencji Policji w związku z przemocą w rodzinie bądź zgłoszenia tego faktu Policji. Policja jest najbardziej rozpoznawalną instytucją powołaną do przeciwdziałania przemocy w rodzinie, stąd osoby poszkodowane najczęściej się tam udają w przypadku wystąpienia przemocy. Pozostałe podmioty zwykle identyfikują występowanie przemocy w rodzinie w ramach realizacji swoich obowiązków i bezpośredniej pracy z klientami.

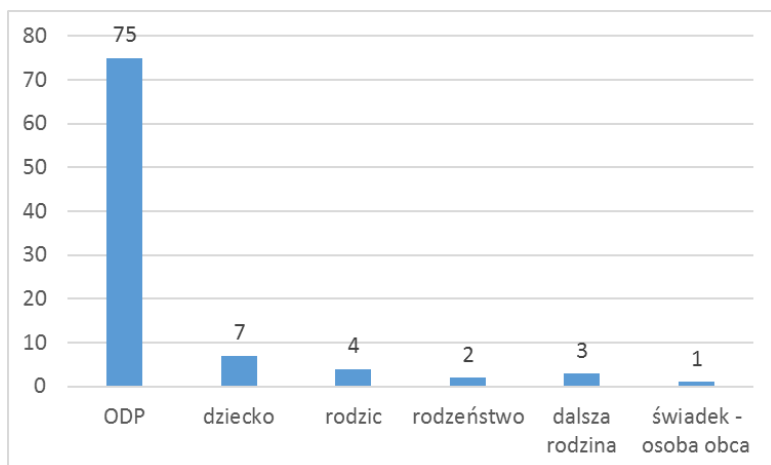

Ryc. 7. „Niebieskie Karty” wg instytucji zakładającej (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

Porównując dane dla gminy Siechnice z informacjami ogólnopolskimi wskazać należy, że udział Policji w zakładaniu „Niebieskich Kart” jest w Siechnicach zbliżony z wynikami dla całej Polski, natomiast znacząco większy jest w gminie udział instytucji pomocy społecznej we wszczynaniu „Niebieskich Kart”, a mniejszy innych podmiotów – instytucji oświaty i ochrony zdrowia. Zwiększenie ich zaangażowania w rozpoczynanie procedury widoczne jest dopiero od 2017 roku, co świadczyć może o zwiększającym się uwrażliwieniu na problem przemocy, szczególnie w odniesieniu do dzieci, przez nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych. Zmiany można upatrywać również w związku z przeprowadzoną w 2016 roku kampanią społeczną „STOP! Przemocy, Widzisz – Reaguj, Doświadczasz – Sięgnij po pomoc”, w ramach której odbyła się konferencja oraz szkolenia grona pedagogicznego w placówkach oświatowych.

Występowanie przemocy w rodzinie najczęściej zgłasza osoba jej doświadczająca – miało to miejsce w przypadku 75 procedur, a więc 82% przypadków. W 7 przypadkach, a więc w 8% „Niebieskich Kart”, przemoc zgłaszały dzieci ofiary (w 5 przypadkach synowie, w tym również dorośli, w 2 przypadkach córki), zaś w 4 przypadkach (4%) rodzice. Przemoc zgłaszało też rodzeństwo (siostry), a także dalsza rodzina (wujek, synowa oraz matka OSP). W jednym przypadku – przemocy w przestrzeni publicznej – sytuację zgłosiła osoba obca (ryc. 8.).

Ryc. 8. Osoba zgłaszająca przemoc w rodzinie (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

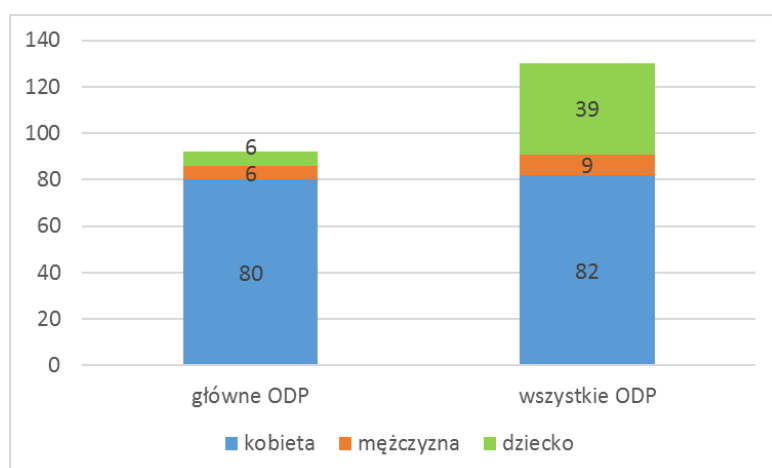
Na 17 przypadków, w których przemoc zgłosiła osoba inna niż ODP, w 14 ODP potwierdziła występowanie zjawiska przemocy, zaś w 3 nie – zaprzeczyła istnieniu przemocy i oczekiwała zamknięcia procedury „Niebieskie Karty”.

Do końca września 2017 roku zamknięto 77 spośród 92 wszczętych w tym okresie „Kart”. Przyczyny ich zamknięcia zostaną przeanalizowane razem z działaniami na rzecz rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie, jako ich oczywisty efekt, i zaprezentowane w rozdziale 5.

3. Charakterystyka osób doświadczających przemocy i stosujących przemoc w rodzinie

Analiza „Niebieskich Kart” pozwala na dokonanie charakterystyki osób co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie (ODP) oraz osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc (OSP). W przypadku ODP można wyodrębnić dwie kategorie analizy: główne ODP, a więc osoby wskazane w „Niebieskiej Karcie – A” jako osoby doświadczające przemocy oraz wszystkie ODP, a więc wszystkie osoby wskazane jako doświadczające przemocy w „Niebieskiej Karcie”, pozostające we wspólnym gospodarstwie z osobą wobec której istnieje podejrzenie stosowania przemocy. Często bowiem przemocy doświadcza nie jedna osoba, ale kilka osób z rodziny (np. współmałżonek/ partner i dzieci).

Analiza „Niebieskich Kart” założonych w okresie 1 stycznia 2014 – 30 września 2017 roku wskazuje, że w procedurze **wykazano 130 ODP, w tym 92 główne ODP i 38 osób dodatkowo wskazanych jako doświadczające przemocy**. Najczęściej ODP są kobiety – było ich 82, co stanowi 63% wszystkich ofiar. Jednocześnie wśród głównych ODP znalazło się aż 80 kobiet, co stanowiło 87% głównych ODP. Kolejną kategorię ODP stanowią dzieci – było ich 39, a więc 30% wszystkich ODP, ale jedynie 6 dzieci (czyli 7%) to główne ODP. Wśród ODP znalazło się także 9 mężczyzn (7% wszystkich ODP), zaś wśród głównych ODP było ich 6 (7%) (ryc. 9.).

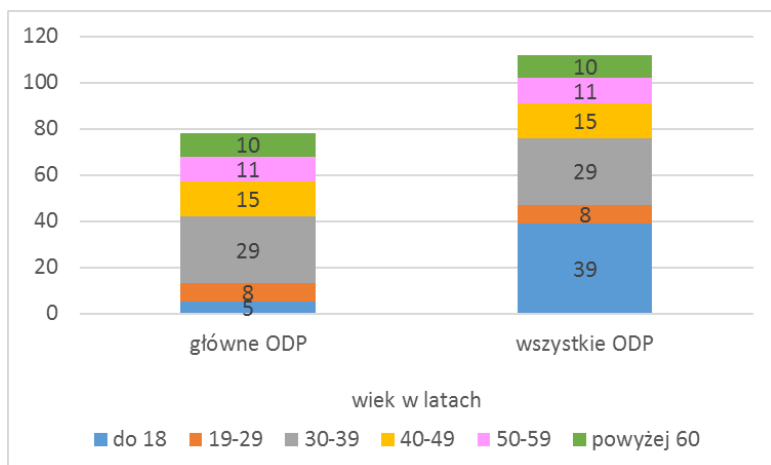
Ryc. 9. Główne i wszystkie ODP wskazane w „Niebieskich Kartach” w podziale na dzieci i dorosłych wg płci (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

Dzieci jako osoby doświadczające przemocy wskazane zostały w 27 „Niebieskich Kartach” (łącznie 39 dzieci), co wskazuje na fakt, że przemoc wobec dzieci występowała w 29% rodzin zgłaszających problem przemocy i w 39% rodzin z nieletnimi dziećmi zgłaszających przemoc. Wśród rodzin z założonymi „Niebieskimi Kartami” nieletnie dzieci miało 70 rodzin, a więc w 43 przypadkach (61%), dzieci były świadkami przemocy, ale jej bezpośrednio nie doświadczaly.

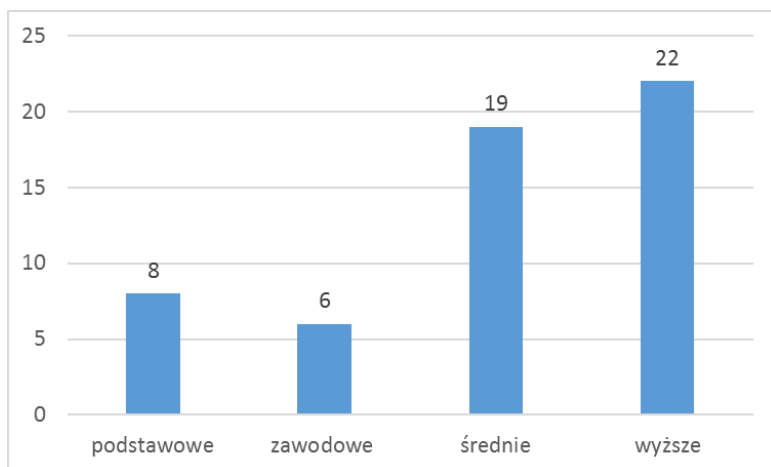
Przy rozbiciu na kategorie wiekowe najczęściej przemocy doświadczają dzieci do lat 18 oraz osoby w wieku 30-39 lat. Najmniej osób doświadczających przemocy lokuje się w kategorii 19-29 lat oraz wśród osób starszych (ryc. 10.).

Bardziej szczegółową charakterystykę społeczno-demograficzną przedstawić można dla głównych ODP, chociaż takie dane jak wiek, wykształcenie czy status na rynku pracy nie były dostępne dla wszystkich głównych ODP. Jak już wskazano, wśród głównych ODP dominują kobiety, stanowiące 87% tej kategorii. Przeważają tu osoby w wieku 30-39 lat, a następnie 40-49 lat, co wynika z faktu, że dzieci najczęściej są wykazywane jako dodatkowe ODP (ryc. 10.). W tym kontekście można postawić tezę, że do przemocy najczęściej dochodzi w dłużej trwających związkach osób w średnim wieku. ODP najczęściej mają wykształcenie wyższe lub średnie i są aktywne zawodowo – pracują lub prowadzą działalność gospodarczą. Zaledwie 15% głównych ODP miało wykształcenie podstawowe, a 21% nie uzyskiwało własnych dochodów w związku z tym, że uczyło się, zajmowało się domem lub było bezrobotnymi (ryc. 11, 12.). Wyraźnie przeczy to stereotypom wskazującym, że ofiarami przemocy są najczęściej osoby bez wykształcenia, ekonomicznie zależne od sprawców. W analizowanych przypadkach przemocy doświadczaly częściej osoby wykształcone, które nie były całkowicie zależne finansowo od osób stosujących przemoc.

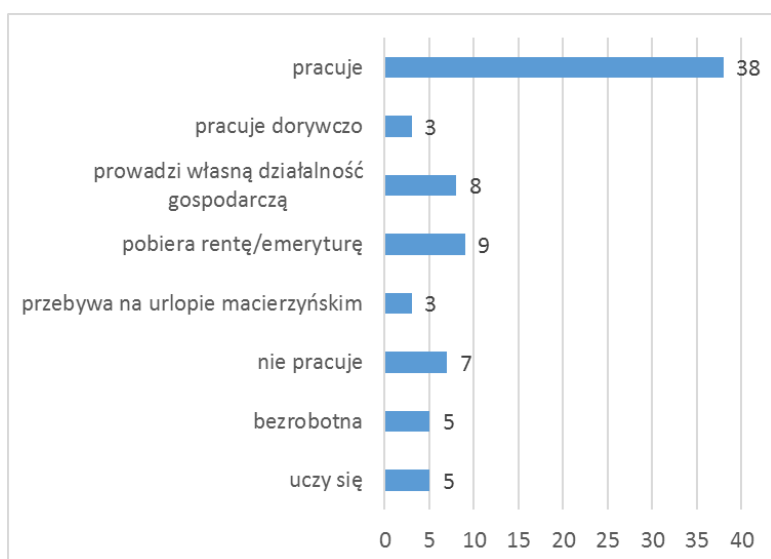
Ryc. 10. Główne i wszystkie ODP wskazane w „Niebieskich Kartach” wg wieku (n=78)

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 11. Główne ODP wskazane w „Niebieskich Kartach” wg wykształcenia (n=55)

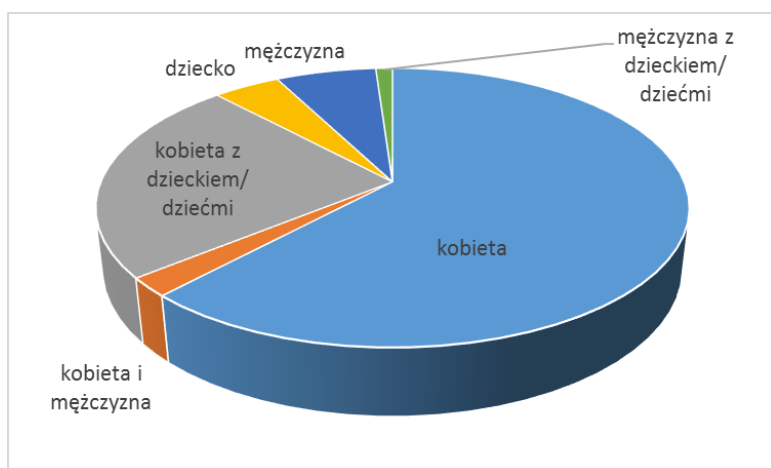
Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 12. Główne ODP wskazane w „Niebieskich Kartach” wg statusu na rynku pracy (n=78)

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie analizy informacji o wszystkich osobach doświadczających przemocy można, uwzględniając kategorie kobiet, mężczyzn i dzieci, wskazać na 6 głównych profili ofiar przemocy w rodzinie. Pierwszy profil, występujący najczęściej, to sytuacja, gdzie przemocą dotknięta jest tylko kobieta – odnotowano 57 takich przypadków, co stanowiło 62% ogółu. W jednym z tych przypadków przemocą dotknięte były dwie kobiety, w pozostałych ofiarą była jedna osoba. Drugi profil to kobieta wraz z dzieckiem/ dziećmi – taka sytuacja miała miejsce w 22 przypadkach, a więc 24% ogółu. W przypadku, gdy przemoc dotyczyła kobiety z dzieckiem/ dziećmi najczęściej była ona kierowana do żony/ partnerki i własnych dzieci osoby stosującej przemoc (17 przypadków), bądź do żony/ partnerki i jej dzieci z poprzednich związków (3 przypadki). W jednym przypadku przemoc kierowana była do kobiety – córki OSP i jej dziecka, także w jednym do kobiety – matki OSP i jej córki (nieletniej siostry osoby stosującej przemoc). Trzeci profil to wyłącznie dziecko – odnotowano 4 takie przypadki, co daje 4% ogółu. Podkreślić należy, że tylko w jednym przypadku przemoc występowała w rodzinie monoparentalnej, natomiast w 3 przypadkach miało to miejsce w rodzinach opartych o związek małżeński lub partnerski, a więc z dwojgiem dorosłych opiekunów. Czwarty profil to mężczyzna – odnotowano 6 takich przypadków, co daje 7% ogółu, zaś piąty to mężczyzna z dzieckiem/ dziećmi – występował tylko 1 taki przypadek (1%). Ostatni, szósty profil to dwie osoby dorosłe – mężczyzna i kobieta – taka sytuacja miała miejsce w 2 przypadkach (2%) (ryc. 13.).

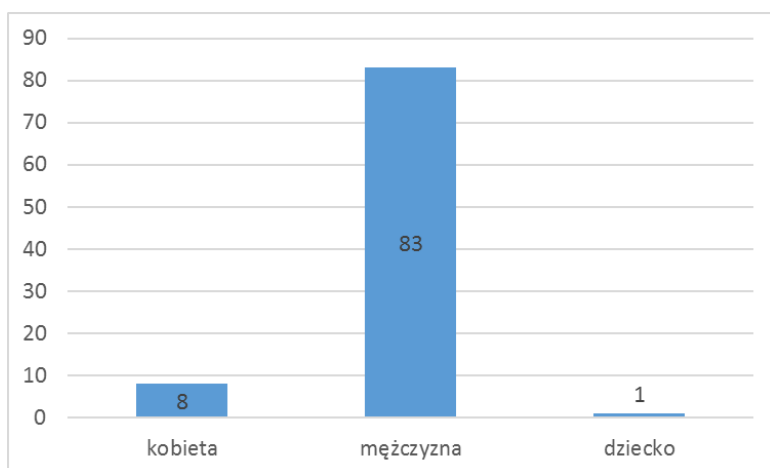

Ryc. 13. Profile ODP wskazanych w „Niebieskich Kartach” (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

Na 92 analizowane procedury w jednej wskazane zostały dwie osoby stosujące przemoc (główna i dodatkowa OSP), natomiast w pozostałych 91 „Niebieskich Kartach” wykazano jedną OSP. Analiza cech społeczno-demograficznych dokonana została dla 92 głównych OSP.

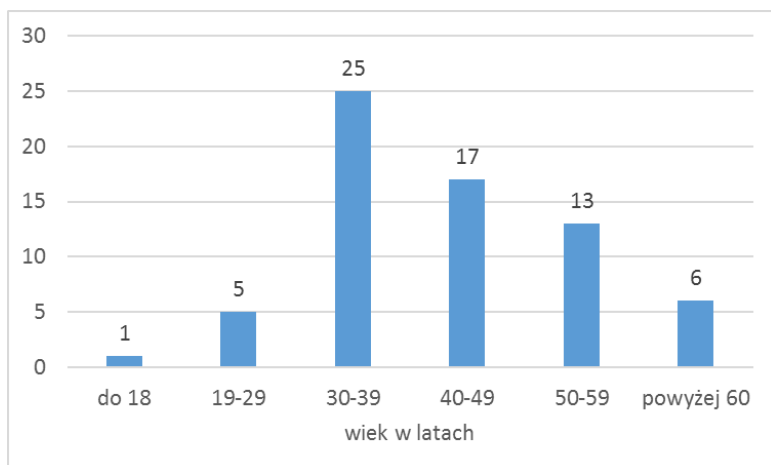
Wśród osób stosujących przemoc w rodzinie dominują mężczyźni – to oni byli wskazani jako sprawcy w 83 na 92 przypadki, a więc w 90% sytuacji. W 8 przypadkach (9%) OSP były kobiety, zaś w jednym przypadku osoba nieletnia (1%) (ryc. 14.).

Ryc. 14. OSP wskazane w „Niebieskich Kartach” w podziale na dzieci i dorosłych wg płci (n=92)

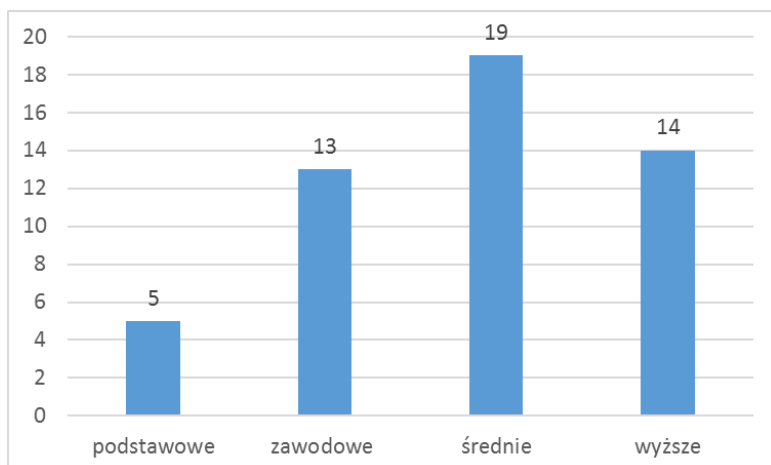
Źródło: Opracowanie własne.

Osoby stosujące przemoc najczęściej – podobnie jak główne ODP – są w wieku 30-39 lat i 40-49 lat. Najrzadziej przemoc stosują osoby młode i seniorzy (ryc. 15.). OSP mają najczęściej wykształcenie średnie (37%) lub wyższe (27%) i są aktywne zawodowo – pracują lub prowadzą działalność gospodarczą. Minimalnie rzadziej niż ODP nie posiadają własnych dochodów (uczą się, nie pracują bądź są bezrobotni) (ryc. 16, 17.). Dane społeczno-demograficzne dotyczące OSP wskazują, że generalnie są to osoby w średnim wieku, wykształcone i aktywne zawodowo, podobnie jak miało to miejsce w przypadku głównych ODP.

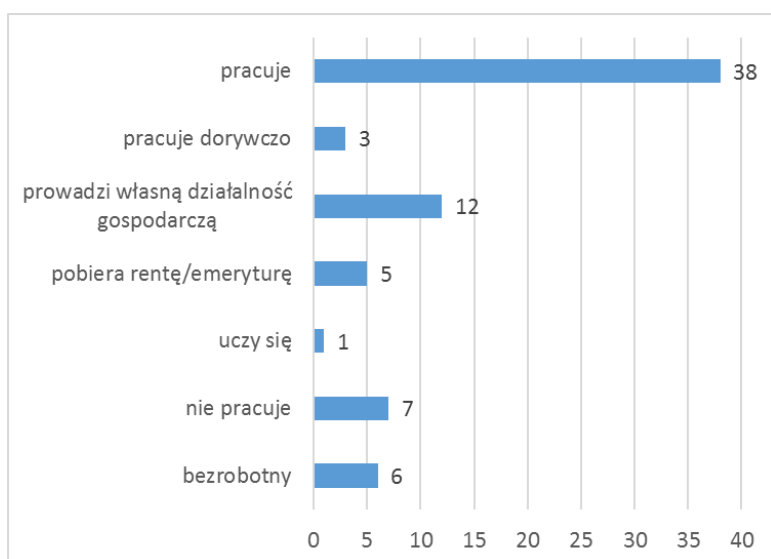
Ryc. 15. OSP wskazane w „Niebieskich Kartach” wg wieku (n=67)

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 16. OSP wskazane w „Niebieskich Kartach” wg wykształcenia (n=51)

Źródło: Opracowanie własne.

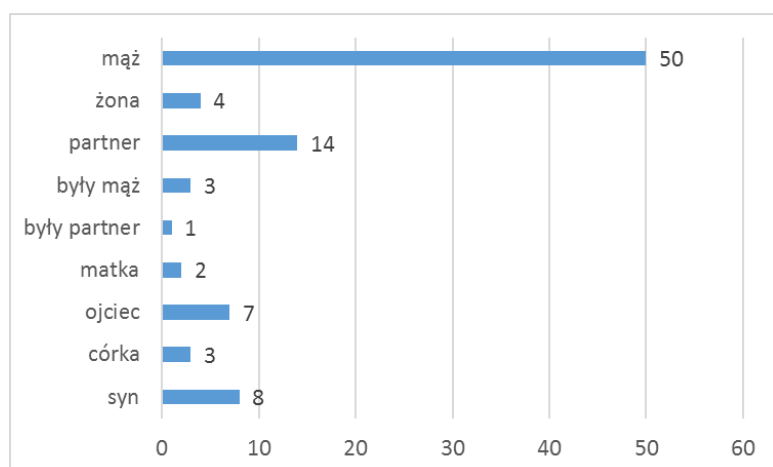

Ryc. 17. OSP wskazane w „Niebieskich Kartach” wg statusu na rynku pracy (n=72)

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wcześniejszych działań podejmowanych wobec OSP pozwala na wykazanie, że w 66 przypadkach, a więc 72% ogółu, wcześniej miało miejsce powiadomienie i interwencje Policji. W 12 przypadkach miały miejsce wcześniejsze zatrzymania przez Policję, a w 7 powiadomienie prokuratury. 6 OSP było wcześniej karanych za przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby jej użycia, a 7 posiadało dozór kuratora. W 4 przypadkach OSP miały zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu, w jednym przypadku do leczenia innych uzależnień, jak też w jednym przypadku zobowiązanie do uczestnictwa w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Cztery OSP poddane były dozorowi Policji, jedna miała wydany zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, również jedna zakaz zbliżania się do określonych osób.

Gdy przeanalizujemy relacje rodzinne pomiędzy OSP i głównymi ODP wskazać możemy, że najczęściej osobą stosującą przemoc jest mąż/ partner, ewentualnie były mąż/ były partner, z którym ODP zamieszkuje – taka relacja występowała w 68 przypadkach, a więc w 74% „Niebieskich Kart”. Żona była OSP zaledwie w 4 przypadkach, a więc w 4% sytuacji przemocowych. Kolejnych 9 „Niebieskich Kart” (10% ogółu) odnotowało przemoc rodziców wobec dzieci – częściej ojca (7 przypadków) niż matki (2 przypadki). Zaś 11 „Niebieskich Kart” (12%) wskazało na przemoc dzieci wobec rodziców – częściej synów (8 przypadków) niż córek (3 przypadki). Przy czym tylko w jednym przypadku status OSP dotyczył nieletniego dziecka (ryc. 18.). Procedura ta, ze względu na fakt założenia „Niebieskiej Karty” wobec dziecka chorego psychicznie, w przypadku którego przemoc nie była działaniem intencjonalnym, nie została wszczęta.

Ryc. 18. Status OSP w relacji do ODP (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

Istotne znaczenie mają także relacje rodzinne w jakich są ODP i OSP (tabela 1.). Badanie relacji pomiędzy OSP a wszystkimi ODP wykazuje, że najczęściej mamy do czynienia z przemocą męża/ partnera (a także byłego męża/ partnera) wobec żony/ partnerki – to 46 przypadków, a więc dokładnie połowa wszystkich. Kolejny model to przemoc męża/ partnera (a także byłego męża/ partnera) wobec żony/ partnerki i ich własnych dzieci – to 16 przypadków, czyli 17% ogółu. Kolejna relacja to przemoc dorosłego syna wobec matki – występowała w 7 przypadkach, a więc w 8% „Niebieskich Kart”. Pozostałe konfiguracje występują w mniejszej liczbie przypadków. Analiza pokazuje, że choć głównie przemoc dotyka kobietę (żonę/ partnerkę) lub kobietę (żonę/ partnerkę) i dzieci to występują również inne konfiguracje zachowań przemocowych – przemoc dotyka wyłącznie dzieci, rodziców czy mężów. Te sytuacje często bywają mniej oczywiste, trudniejsze do zdiagnozowania i przeciwdziałania przemocy.

Tabela 1. Status OSP w relacji do głównej ODP i dodatkowych ODP (n=92)

OSP w relacji do głównej ODP	Główna ODP w relacji do OSP	Dodatkowe ODP w relacji do OSP	Liczba przypadków
mąż	żona	–	37
mąż	żona	matka	1
mąż	żona	dziecko/ dzieci	10
żona	mąż	–	4
mąż	żona	dorośle dziecko/ dzieci	2
partner	partnerka	–	7
partner	partnerka	dziecko/ dzieci	4
partner	partnerka	dziecko/ dzieci (niebędące dziećmi OSP)	3
były mąż	była żona	–	1
były mąż	była żona	dziecko/ dzieci	2
były partner	była partnerka	–	1
matka	dziecko	–	1
matka	dziecko	mąż	1
ojciec	dorośle dziecko	–	2
ojciec	dziecko	–	3
ojciec	dorośle dziecko	wnuk/ wnuki	1
ojciec	dziecko	żona	1
córka	matka	–	2
córka	matka	siostra	1
syn	matka	–	7
syn	ojciec	–	1

Źródło: Opracowanie własne.

4. Charakterystyka rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”

4.1. Cechy rodzin dotkniętych problemem przemocy

Charakterystyka osób doświadczających przemocy i stosujących przemoc pozwoliła na wskazanie cech społeczno-demograficznych zarówno ofiar, jak i sprawców. Ten opis może być uzupełniony przez portret rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Postawić tu można pytania o miejsce zamieszkania rodzin, ich wielkość oraz posiadanie dzieci.

Analiza aspektu geograficznego pozwoliła na wykazanie, że najczęściej „Niebieskich Kart” założonych zostało w miejscowości Siechnice – aż 35, a więc 38% ogółu. 12 „Kart” założono w Świętej Katarzynie, zaś 10 w Radwanicach (tabela 2.).

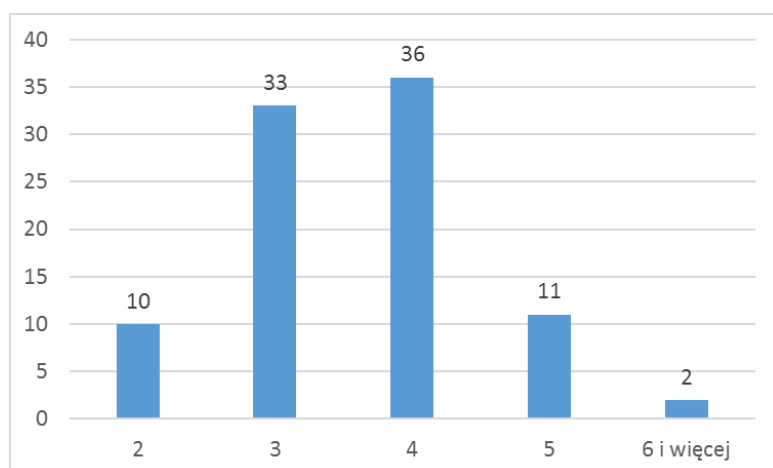
Tabela 2. „Niebieskie Karty” wg miejscowości zamieszkania ODP (n=92)

Miejscowość	Liczba założonych „Niebieskich Kart”	Liczba założonych „Niebieskich Kart na 100 mieszkańców
Biestrzyków	4	1,0
Blizanowice	0	0,0
Bogusławice	0	0,0
Durok	0	0,0
Groblice	5	0,6
Grodziszów	0	0,0
Iwiny	5	0,4
Kotowice	0	0,0
Łukaszowice	1	0,5
Mokry Dwór	3	1,0
Ozorzyce	0	0,0
Radomierzyce	4	2,8
Radwanice	10	0,3
Siechnice	35	0,5
Smardzów	1	0,4
Sulęcín	0	0,0
Sulimów	1	0,4
Szostakowice	0	0,0
Święta Katarzyna	12	0,5
Trestno	1	1,0
Zacharzyce	1	0,4
Zębice	1	0,2
Żerniki Wrocławskie	8	0,4

Źródło: Opracowanie własne.

Ta statystyka wynika po prostu z faktu, iż są to największe miejscowości gminy. Dlatego właściwym wskaźnikiem dla analizy natężenia zjawiska przemocy w rodzinie jest uwzględnienie liczby „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców. Najwyższy wskaźnik odnotowują Radomierzyce – 2,8 na 100 mieszkańców, a także Biestrzyków, Mokry Dwór i Trestno – po 1,0 na 100 mieszkańców. Są na terenie gminy także i takie miejscowości, w których w ogóle nie pojawił się problem przemocy (tabela 2.).

Badanie typów rodzin, w których zakładane są „Niebieskie Karty” pozwala na wskazanie, że najczęściej do przemocy dochodzi w rodzinach 3- i 4-osobowych – rodziny te stanowiły łącznie 75% ogółu rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Jednocześnie podkreślić należy, że takie modele rodzin często występują w społeczeństwie, stąd możliwa ich nadreprezentacja wśród rodzin dotkniętych problemem przemocy. Najrzadziej przemoc miała miejsce w rodzinach liczących 6 i więcej członków – procedurą „Niebieskie Karty” objęta była jedna rodzina 6-osobowa i jedna 7-osobowa (ryc. 18.).

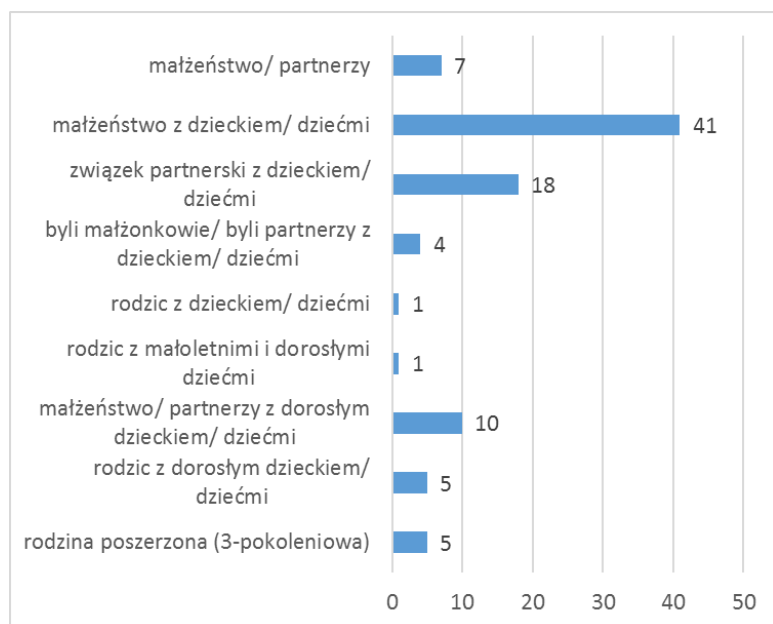

Ryc. 18. Liczba osób w rodzinach objętych procedurą „Niebieskiej Karty” (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza modeli rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” pozwala na wskazanie, że niemalże połowę rodzin (41 rodzin, czyli 45% ogółu) stanowią modelowe rodziny tradycyjne w postaci małżeństw z dzieckiem/ dziećmi, a 20% (czyli 18 rodzin) to związki partnerskie z dzieckiem/ dziećmi. Częstym modelem rodziny jest rodzic lub rodzice z dorosłymi dziećmi – tu często dochodzi do konfliktów na tle finansów i życiowych wyborów dorosłych członków rodziny – taka sytuacja dotyczyła łącznie 15 rodzin, czyli 16% ogółu. Wśród rodzin objętych „Niebieską Kartą” występują również rodziny 3-pokoleniowe,

w których również często dochodzi do konfliktów między rodzicami a dorosłymi dziećmi (ryc. 19.).

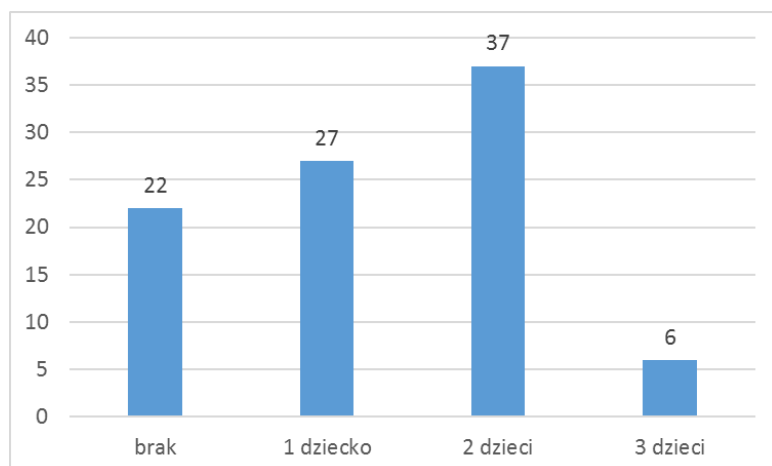

Ryc. 19. Modele rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty” (n=92)
Źródło: Opracowanie własne.

Jak już wskazano 70 rodzin, a więc 76% ogółu rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, posiadało nieletnie dzieci. Dominowały tu rodziny z dwójką dzieci, które stanowiły 53% ogółu rodzin z dziećmi. Nie odnotowano zjawiska przemocy wśród rodzin posiadających więcej niż 3 dzieci (ryc. 20.). Nie we wszystkich rodzinach z dziećmi dzieci były bezpośrednio ofiarami przemocy – na stosowanie przemocy wobec dzieci wskazano w 27 „Niebieskich Kartach”, a więc w 29% przypadków. Jednakże w każdej rodzinie przemoc wobec dorosłych, konflikty i problemy rzutują również na sytuację dzieci.

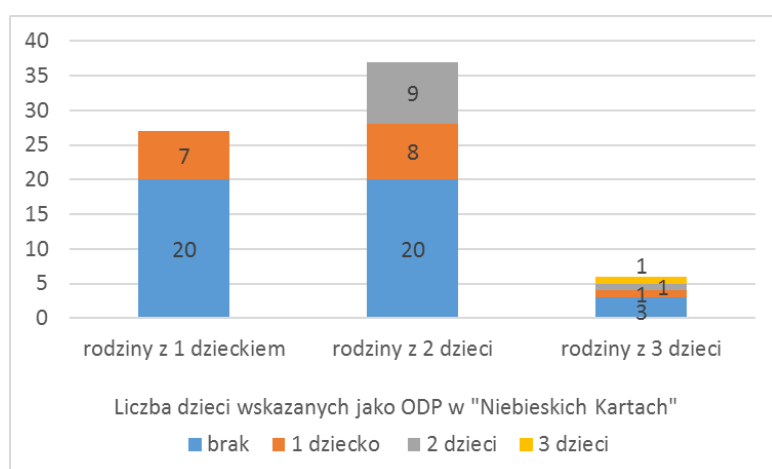
Jednocześnie w tych rodzinach, w których dzieci były dotknięte przemocą nie każde dziecko było ofiarą. Łącznie w analizowanych rodzinach żyło 119 dzieci, zaś w „Niebieskich Kartach” jako doświadczające przemocy wskazano 39 dzieci, co stanowi 33% ogółu dzieci z tych rodzin. Najrzadziej dzieci były wskazane jako ODP w rodzinach z 1 dzieckiem – tylko w 7 rodzinach, a więc w 26% rodzin z 1 dzieckiem, wśród ofiar przemocy były dzieci. W przypadku rodzin z 2 dzieci jako ODP dzieci wskazane zostały w 17 przypadkach, a więc 46% takich rodzin. Przy czym w 8 rodzinach przemoc doznawało tylko jedno dziecko, zaś w 9 dwoje dzieci. Przemoc skierowana była wobec dzieci w połowie rodzin z 3 dziećmi. W jednej rodzinie jako ODP wskazane było 1 dziecko, w jednej – 2 dzieci i w jednej – 3 dzieci

(ryc. 21.). Można więc wykazać, że nie zawsze wszystkie dzieci w rodzinie są dotknięte przemocą. Przemoc dotyczyła wszystkich dzieci w przypadku 17 rodzin, a więc 63% rodzin w których jako ODP wskazane były dzieci. W pozostałych rodzinach ofiarami były tylko niektóre dzieci.

Ryc. 20. Liczba dzieci w rodzinach objętych procedurą „Niebieskiej Karty” (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

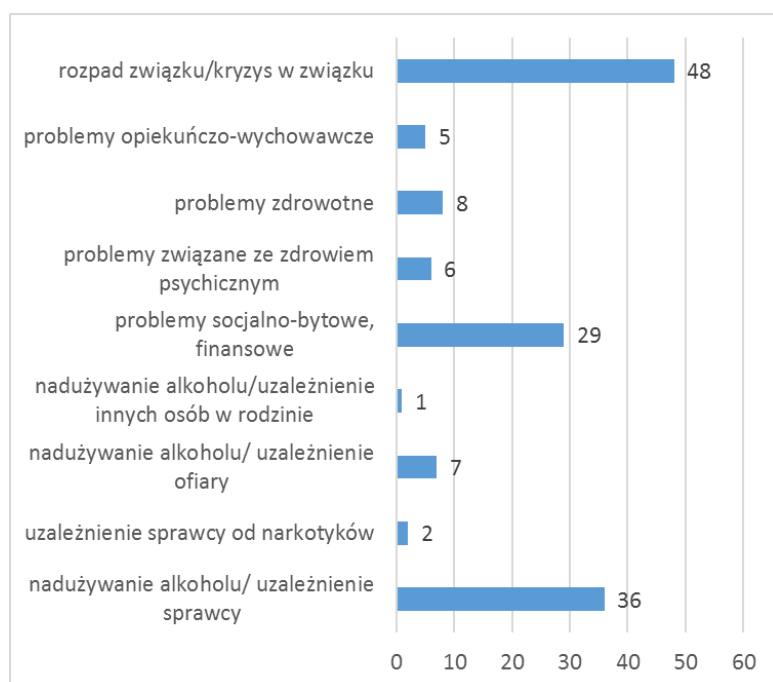
Ryc. 21. Liczba dzieci wskazanych jako ODP w rodzinach objętych procedurą „Niebieskiej Karty” wg liczby dzieci (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

4.2. Problemy rodzin współwystępujące ze zjawiskiem przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest istotnym problemem społecznym występującym w rodzinach, a procedura „Niebieskie Karty” ma się przyczynić do jego przezwyciężenia. Wiele rodzin dotkniętych jest jednak także **innymi problemami społecznymi**. Często jest to kilka problemów jednocześnie, które są współzależne, co powoduje, że sytuacja rodziny

trudna jest do rozwiązania. W oparciu o dane dotyczące postępowania w ramach procedury „Niebieskie Karty” można zidentyfikować kilka istotnych problemów rodzin (ryc. 22.).

Ryc. 22. Problemy występujące w rodzinach dla których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

Pierwszym istotnym problemem społecznym są **uzależnienia**, które współwystępują ze zjawiskiem przemocy. Często sprawcy pod wpływem środków uzależniających w mniejszym zakresie kontrolują swoje zachowanie, co sprzyja konfliktom i stosowaniu przemocy. W „Niebieskiej Karcie – A” ODP w 51 przypadkach wskazała, że OSP nadużywa alkoholu. W 11 przypadkach podczas interwencji OSP skierowana została na badanie na zawartość alkoholu we krwi, które wykazało od 0,71 do 1,87 promila. Znacznie rzadziej – w 10 przypadkach, czyli w 11% ogółu, ODP wskazała, że OSP nadużywa środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków.

Analiza całej procedury pozwala na zdiagnozowanie, że w 36 przypadkach mieliśmy do czynienia z nadużywaniem alkoholu lub uzależnieniem sprawcy, zaś w 2 przypadkach z uzależnieniem od narkotyków (przy czym w jednym z tych przypadków uzależnienie od narkotyków łączyło się z uzależnieniem od alkoholu).

Jednocześnie w formularzu „Niebieska Karta – D” zaledwie 11 sprawców przyznało się do problemu alkoholowego, zaś 5 wskazało, że kiedyś nadużywali alkoholu, ale aktualnie nie mają tego typu problemów. Trzy OSP przyznały się do nadużywania środków odurzających,

w tym jedna do nadużywania alkoholu i środków odurzających jednocześnie. Świadomość sprawców dotycząca ich uzależnienia jest więc niewielka, co dodatkowo utrudnia prowadzenie terapii uzależnień.

Problemy z alkoholem mają również ODP – taka sytuacja pojawiła się w 7 przypadkach, w jednym zaś wskazano na uzależnienie innej osoby w rodzinie. W 5 rodzinach problem alkoholowy dotyczył zarówno ofiary, jak i sprawcy przemocy w rodzinie, stąd konieczność terapii uzależnień w przypadku obu stron. Widać więc wyraźnie, że problem alkoholowy bardzo często łączy się z przemocą.

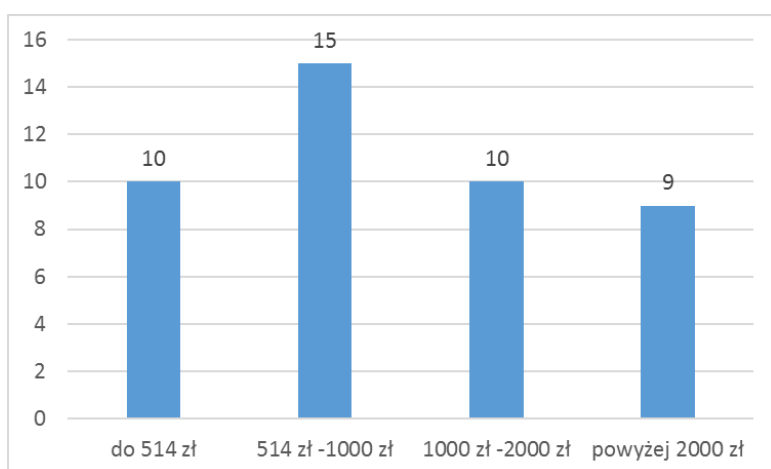
Drugim ważnym problemem rodzin są **konflikty rodzinne**, szczególnie kryzysy w związkach i rozpady związków. Takie problemy zdiagnozować można aż u 48 rodzin, a więc aż u 52% rodzin dla których prowadzono procedurę „Niebieskie Karty”. Znaczące trudności wiążą się z próbą ustalenia jak poważne są kryzysy w związkach, w których ma miejsce przemoc, podkreślić jednak należy, że często z konfliktami wiąże się przemoc psychiczna, ale także fizyczna. Konflikty dotyczą rodzin, które przeżywają kryzysy wzajemnego pożycia małżeńskiego, są w trakcie postępowania rozwodowego lub też ich związki się rozpadły (byli małżonkowie/ byli partnerzy), ale z różnych przyczyn mieszkają razem. W 8 przypadkach zdiagnozowano, iż „Niebieska Karta” założona była w związku z konfliktem rodzinnym, a nie faktyczną przemocą.

Kolejnymi problemami współwystępującymi z przemocą w rodzinie, a często także z kryzysami w związkach, są **problemy socjalno-bytowe i finansowe**. Do przemocy lub poważnych konfliktów dochodzi często w związku z socjalno-bytowymi i finansowymi problemami życia codziennego, takimi jak: partycypowanie w kosztach utrzymania (opłatach, kosztach wyżywienia), spłata kredytów, podział obowiązków domowych czy brak pracy i dochodów (współmałżonka/ partnera czy dorosłego dziecka).

Analizując sytuację finansową rodzin podkreślić należy, że wśród 92 rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” wskazać można na 16, które korzystały wcześniej z pomocy społecznej i 58 takich, które nigdy wcześniej nie korzystały z wsparcia. Dwie rodziny po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego w związku z wystąpieniem przemocy w rodzinie skorzystały ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Co do pozostałych rodzin brak było informacji o korzystaniu z pomocy społecznej.

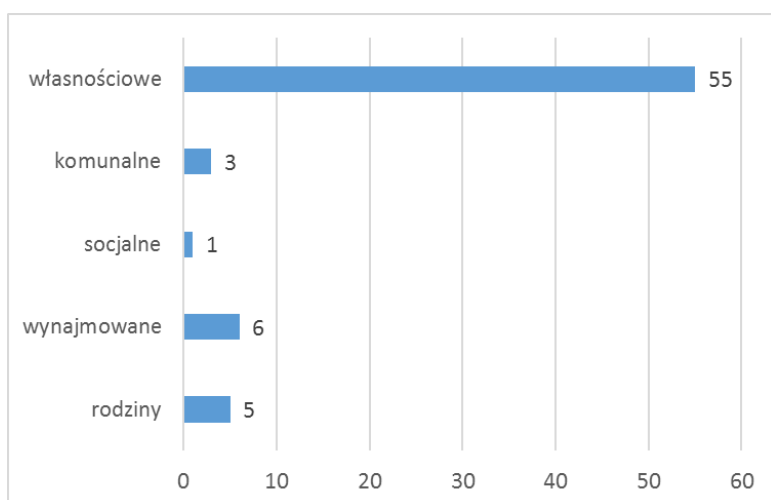
Sytuację tą potwierdza analiza dochodów rodzin. Wprawdzie dochód na osobę w rodzinie udało się zidentyfikować tylko dla 44 rodzin, ale zaledwie 10 z nich miało dochód

na osobę w rodzinie poniżej 514 zł, a więc nie przekraczało kryterium dochodowego pomocy społecznej. Choć można byłoby powiedzieć, że sytuacja dochodowa rodzin dotkniętych przemocą w wielu przypadkach jest dobra (ryc. 23.) to podkreślić należy, że dochód na osobę w rodzinie pokazuje tylko pewien aspekt finansowy. Często rodziny obciążone są kredytami, a małżonkowie czy partnerzy w nierównym stopniu partycypują w kosztach utrzymania rodziny i pracach domowych, co wywołuje konflikty. Jednocześnie podkreślić należy, że przemoc nie dotyczy wyłącznie rodzin ubogich i dotkniętych problemami społecznymi, a często zjawisko to występuje w samodzielnie funkcjonujących rodzinach.

Ryc. 23. Dochody na osobę w rodzinie w rodzinach dla których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” (n=44)
 Źródło: Opracowanie własne.

Większość rodzin dla których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” ma dobrą sytuację mieszkaniową (ryc. 24.).

Ryc. 24. Mieszkanie zajmowane przez rodziny dla których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” (n=70)
 Źródło: Opracowanie własne.

55 rodzin, a więc 79% tych rodzin dla których zdiagnozowano sytuację mieszkaniową, posiadało mieszkanie własnościowe. Pozostałe rodziny wynajmowały mieszkania, mieszkaly u dalszej rodziny lub posiadały lokal z zasobów komunalnych gminy (komunalny lub socjalny). Posiadanie mieszkania własnościowego często wiąże się jednak z koniecznością spłaty kredytów i obniża materialny poziom życia rodzin.

Kolejny obszar problemów współwystępujących z przemocą w rodzinie to **problemy zdrowotne**. Sytuację zdrowotną udało się zdiagnozować w przypadku 75 rodzin. 43 rodziny wskazały na brak problemów zdrowotnych, w 24 przypadkach występowały choroby, zaś w 8 przypadkach niepełnosprawność. W „Niebieskiej Karcie – A” w 9 przypadkach (a więc 10% ogółu) ODP wskazały, że OSP była leczona psychiatrycznie.

Analiza całej procedury pozwoliła na wykazanie, że poważne somatyczne problemy zdrowotne lub niepełnosprawności, wpływające na sytuację finansową rodzin i ich bieżące funkcjonowanie dotyczyły 8 rodzin, natomiast w 6 odnotować można problemy związane ze zdrowiem psychicznym. Szczególnie choroby psychiczne sprawców przemocy stanowią poważny i trudny do rozwiązania problem społeczny i wymagają kompleksowej współpracy wielu służb publicznych.

Ostatnim wyróżnionym obszarem problemowym są **kwestie o charakterze opiekuńczo-wychowawczym**. Brak umiejętności rodzicielskich może przyczyniać się do agresji wobec dzieci, ale również konfliktów między rodzicami na tle wychowywania dzieci. Często przemoc psychiczna i fizyczna bywa traktowana przez rodziców jako środek wychowawczy. Z drugiej strony jednak problemy o charakterze opiekuńczo-wychowawczym przyczyniają się do demoralizacji dzieci i młodych dorosłych, stosujących przemoc wobec swoich rodziców.

Wieloaspektowość problemów społecznych wiążących się z przemocą w rodzinie powoduje, że konieczne jest objęcie rodziny profesjonalnym wsparciem, umożliwiającym jej przezwycięzenie również innych problemów społecznych.

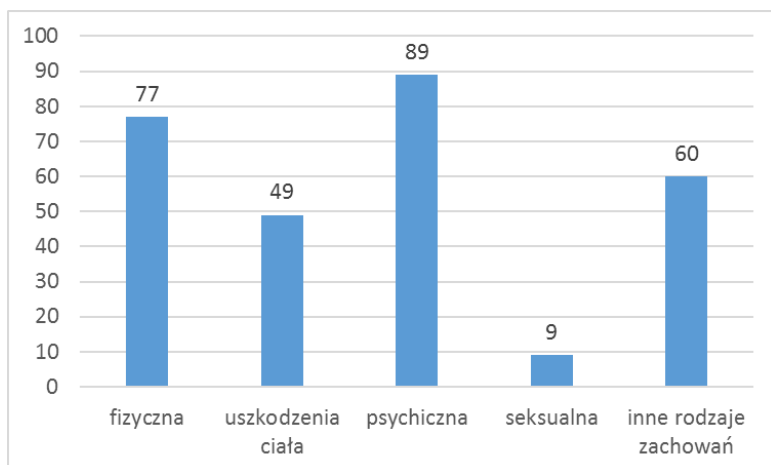
5. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

Analiza „Niebieskich Kart” pozwala na dokonanie charakterystyki samego zjawiska przemocy w rodzinie. Przede wszystkim wskazać w tym kontekście należy na rodzaje stosowanej przemocy i czas trwania zjawiska, ale także na miejsce zdarzenia i jego świadków. Charakterystyki zjawiska przemocy dokonano w dwóch aspektach. Po pierwsze przeanalizowano przemoc wskazaną w „Niebieskich Kartach – A” traktując każdą „Niebieską Kartę” jako jeden przypadek, bez względu na liczbę ODP podanych w każdej z „Kart”. Wynika to z faktu, że wiele informacji wykazywanych w „Niebieskich Kartach” dotyczy łącznie zjawiska przemocy bez rozróżniania ODP. Jednocześnie, w przypadkach gdy w „Niebieskiej Karcie” wyróżnionych było kilka ODP zdarzało się, że w stosunku do każdej z nich stosowane były inne rodzaje przemocy. Stąd, po drugie, uwzględniono perspektywę wszystkich ODP analizując rodzaje doznawanej przemocy przez 130 ODP.

5.1. Charakterystyka zjawiska przemocy wykazanego w „Niebieskich Kartach – A”

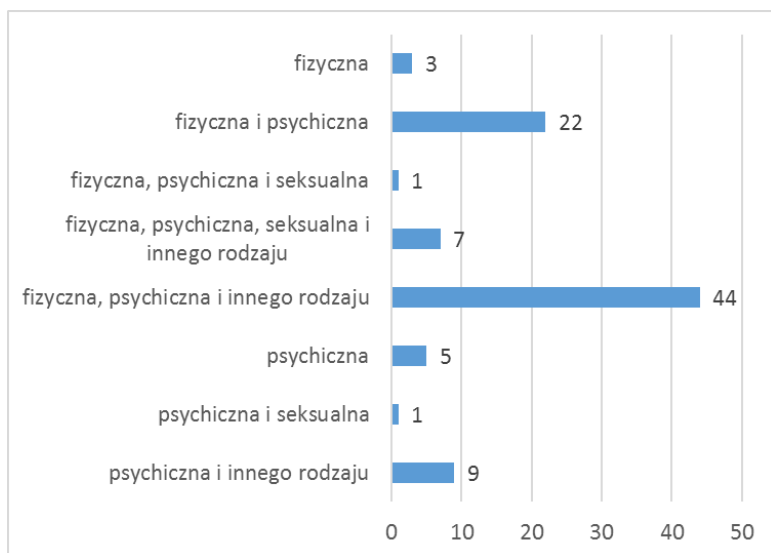
Formularz „Niebieska Karta – A” wskazuje na cztery podstawowe rodzaje przemocy: przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną i inne rodzaje zachowań. Analiza „Niebieskich Kart” wskazuje, że **najczęściej występującą jest przemoc psychiczna** – występowała w 89 „Kartach”, a więc w 97% ogółu. W nieco mniejszej liczbie przypadków odnotowano przemoc fizyczną, wskazaną w 77 „Niebieskich Kartach”, a więc 84% przypadków. Uszkodzenia ciała wykazane zostały w 49 „Niebieskich Kartach”, czyli 53% ogółu. Inne rodzaje zachowań zidentyfikowano w 60 przypadkach, co stanowi 65% wszystkich „Niebieskich Kart”. Najrzadziej występowała przemoc seksualna – tylko w 9 przypadkach, stanowiących 10% ogółu (ryc. 25.).

Warto również podkreślić, iż w 84% „Niebieskich Kart”, czyli w 91% przypadków, wskazano na występowanie więcej niż jednej formy przemocy – najczęściej wykazywano łącznie na przemoc fizyczną, psychiczną i inne rodzaje przemocy (44 przypadki, 48% ogółu) lub przemoc fizyczną i psychiczną (22 przypadki, 24% ogółu) (ryc. 26.).

Ryc. 25. Rodzaje przemocy wskazane w „Niebieskich Kartach” (n=92)

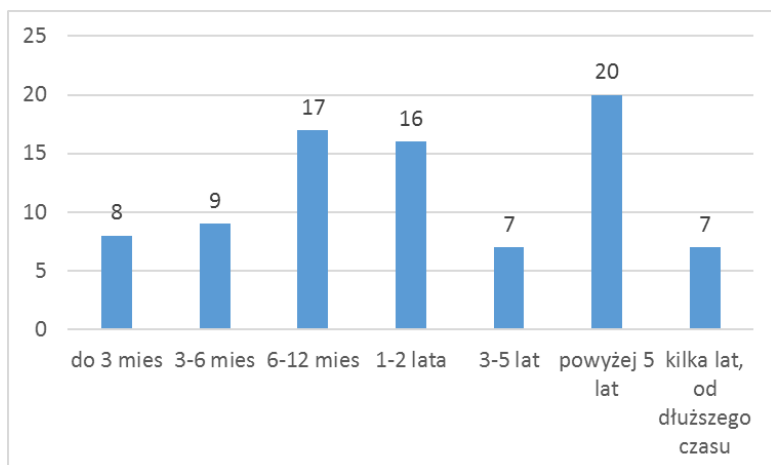
Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 26. Kombinacje rodzajów przemocy wskazane w „Niebieskich Kartach” łącznie (n=92)

Źródło: Opracowanie własne.

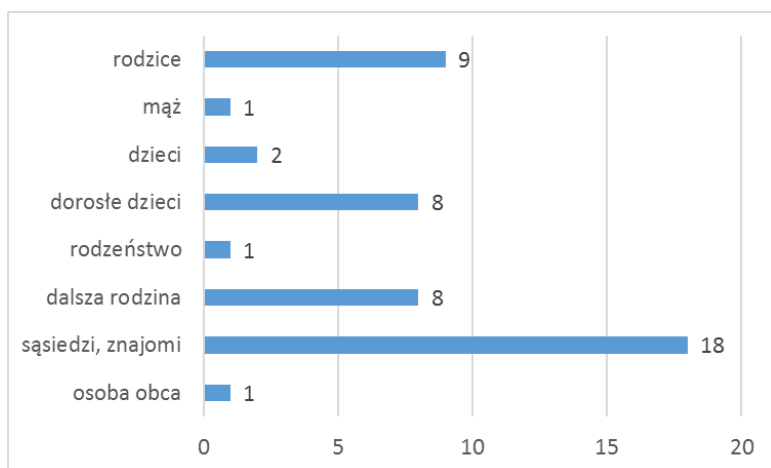
Analiza deklaracji ODP co do czasu trwania przemocy w rodzinie wykazuje, że na wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” decydują się najczęściej osoby z rodzin, w których przemoc występuje od dłuższego czasu. W 24% przypadków ODP zadeklarowały, że sytuacja przemocowa trwa powyżej 5 lat, zaś w 27% przypadków że od roku do 5 lat (ryc. 27.).

Ryc. 27. Czas trwania przemocy w rodzinie (n=84)

Źródło: Opracowanie własne.

91 „Niebieskich Kart” dotyczyło przemocy, która miała miejsce w domu, tylko w jednym przypadku przemoc miała miejsce w przestrzeni publicznej – wówczas na tą sytuację zareagowała osoba obca, która wezwała Policję. Fakt, że przemoc w rodzinie głównie ma miejsce w domu powoduje, że często nie jest ona ujawniana, a osoby poszkodowane nie są w stanie wskazać świadków takich zachowań. Świadców wskazani zostali w 48 przypadkach, a więc w 52% „Niebieskich Kart”. Najczęściej są nimi osoby z najbliższej lub dalszej rodziny, zdarzają się również znajomi i sąsiedzi – dotyczy to 38% tych przypadków, w których występowały świadkowie (ryc. 28.).

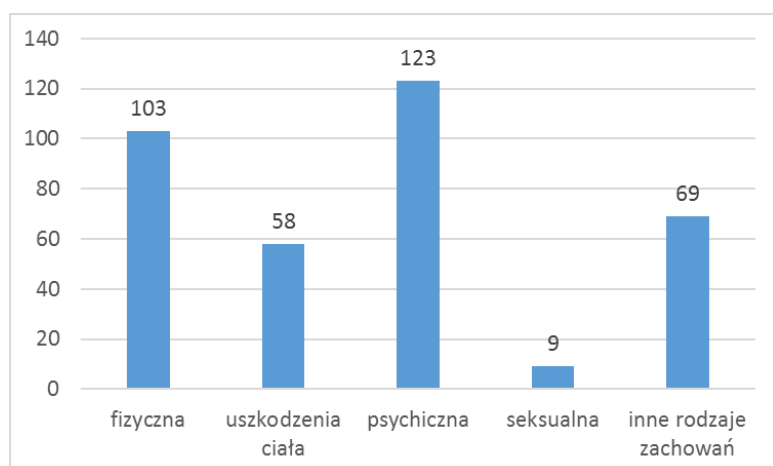
Ryc. 28. Świadców przemocy w rodzinie (n=48)

Źródło: Opracowanie własne.

5.2. Charakterystyka stosowanej przemocy

W oparciu o analizę „Niebieskich Kart” można wskazać na charakter przemocy stosowanej wobec poszczególnych ODP, a więc łącznie 130 poszkodowanych osób. Podkreślić bowiem należy, że w przypadkach, gdy występowało więcej ODP, najczęściej stosowane były wobec nich różne rodzaje przemocy. Zwykle zakres zachowań przemocowych był większy w stosunku do kobiet jako głównych ODP niż do dzieci, wykazywanych jako dodatkowe ODP w „Niebieskich Kartach”.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na wykazanie, że najczęściej ofiary doznają przemocy psychicznej – dotyczyło to 123 osób, a więc 95% ogółu ODP. Często stosowana jest także przemoc fizyczna – dotknęła 103 osób, a więc 79% ODP. Najrzadziej stosowaną formą przemocy była przemoc seksualna – dotyczyła 9 osób (7% ogółu), wyłącznie kobiet (ryc. 29.).

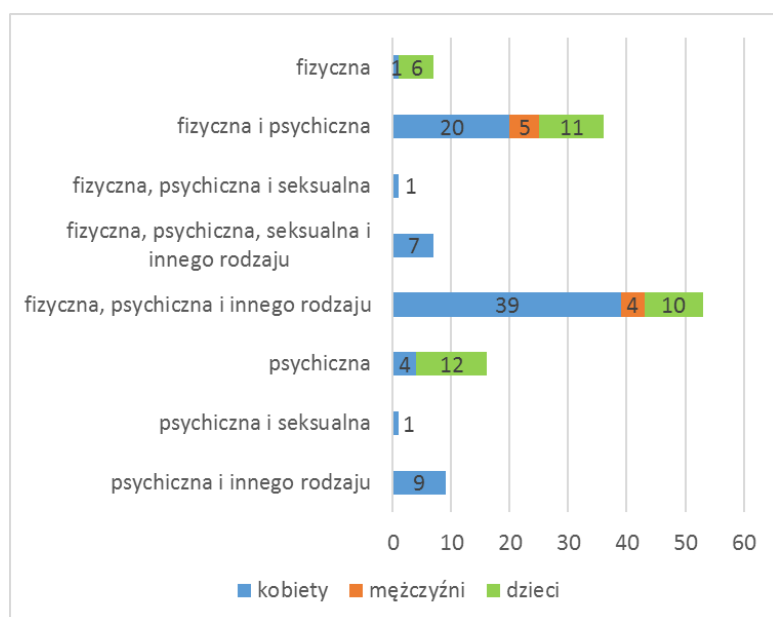

Ryc. 29. Rodzaje przemocy stosowanej wobec ODP (n=130)

Źródło: Opracowanie własne.

Cechą charakterystyczną stosowanej przemocy jest to, że najczęściej nie mamy do czynienia wyłącznie z jednym rodzajem zachowań o charakterze przemocowym, tylko z różnymi działaniami, które współwystępują ze sobą. Z badań wynika, że najczęściej współwystępują przemoc fizyczna, psychiczna i zachowania innego rodzaju (wśród nich: niszczenie lub uszkodzenie mienia, zabór lub przywłaszczenie mienia, groźby karalne czy znieważenie, a także nie dostarczanie środków na utrzymanie) – dotyczyło to 53 przypadków, a więc 41% ogółu. W 36 przypadkach, czyli dla 28% wszystkich ODP, współwystępowała przemoc fizyczna i psychiczna. Z kolei dla 16 osób, a więc 12% ODP

charakterystyczne było doznawanie wyłącznie przemocy psychicznej. Inne kombinacje rodzajów przemocy występowały znacznie rzadziej (ryc. 30.).

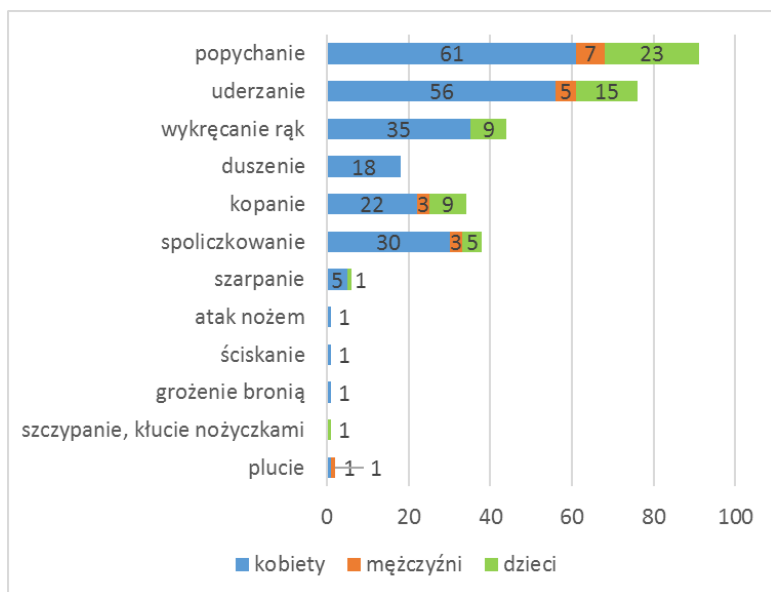

Ryc. 30. Kombinacje rodzajów przemocy stosowanej wobec ODP (n=130)

Źródło: Opracowanie własne.

Kombinacje różnych rodzajów przemocy z rozróżnieniem płci ODP, a więc stosowanych wobec kobiet oraz mężczyzn, podobne są do trendów ogólnych. Nieco inaczej wygląda sytuacja w przypadku dzieci. Dzieci najczęściej dotknięte są przemocą wyłącznie psychiczną (12 dzieci, czyli 31%), fizyczną i psychiczną (11 dzieci, 28%) oraz fizyczną, psychiczną i innymi rodzajami zachowań (10 dzieci, 26%). Częściej niż dorośli dzieci dotknięte są wyłącznie przemocą fizyczną – dotyczyło to 6 dzieci, a więc 15% dzieci–ODP.

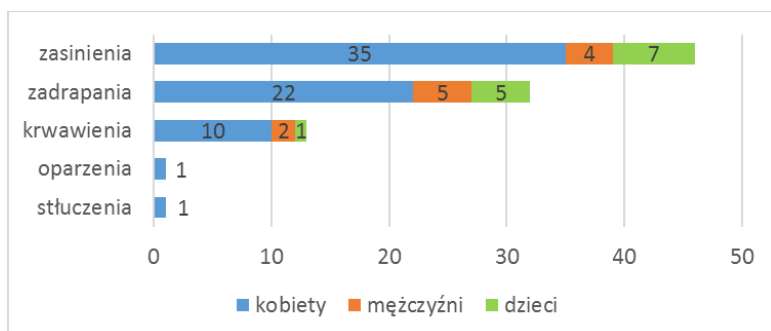
Analiza konkretnych zachowań przemocowych pozwala na wykazanie, że dominującymi formami przemocy fizycznej są popychanie i uderzanie. Popychanie dotyczyło 91 osób, a więc 70% ODP i było najczęściej występującą formą przemocy fizycznej stosowanej zarówno wobec kobiet, jak i mężczyzn oraz dzieci. Uderzanie dotknęło 76 osób, czyli 58% ODP i dla każdej z kategorii było również drugim co do częstości zachowaniem przemocowym. Do częstych form przemocy należało też wykręcanie rąk, spoliczkowanie, kopanie i duszenie. Pozostałe działania występowały w pojedynczych przypadkach (ryc. 31.).

Ryc. 31. Formy przemocy fizycznej stosowane wobec ODP (n=130)

Źródło: Opracowanie własne.

Zdiagnozowane uszkodzenia ciała powstałe w wyniku stosowania przemocy częściej dotyczą kobiet i mężczyzn niż dzieci. Najczęściej efektem przemocy są zasinienia, które wystąpiły u 46 osób, a więc 35% ODP, przy czym u 44% mężczyzn, 43% kobiet i tylko 18% dzieci. Podobnie w przypadku zadrapań – występowały w 32 przypadkach, a więc u 25% ODP, ale u 56% mężczyzn, 27% kobiet i 13% dzieci. Rzadziej występowały krwawienia, w pojedynczych przypadkach oparzenia i stłuczenia (ryc. 32.).

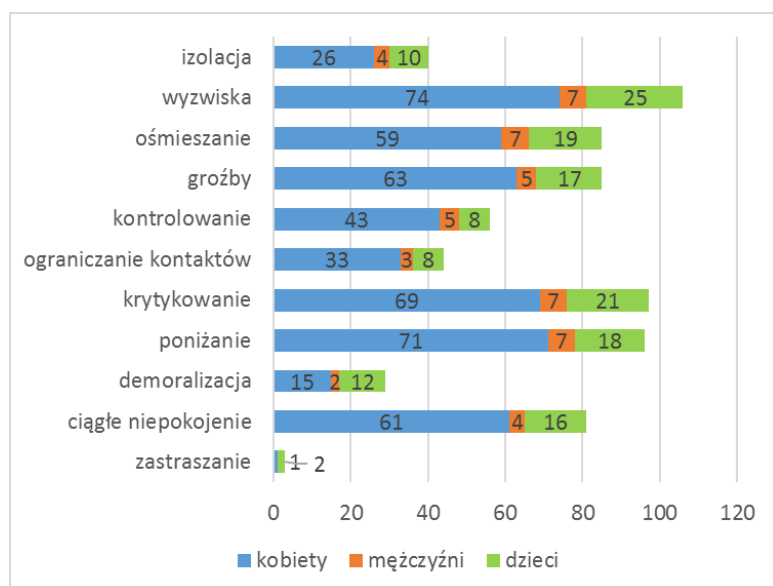

Ryc. 32. Uszkodzenia ciała wykazane przez ODP (n=130)

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku przemocy psychicznej również zdiagnozować można jednocześnie występowanie różnych jej form. Do najczęściej stosowanych należą wyzwiska, krytykowanie, poniżanie, ośmieszanie, groźby i ciągłe niepokojenie. Każda z tych form dotykała ponad 60% ODP, a w przypadku wyzwisk było to aż 82% ODP. Przemoc psychiczna częściej dotyka kobiet

niż mężczyzn i dzieci. W stosunku do kobiet dominują wyzwiska, krytykowanie i poniżanie – każde z tych zachowań kierowane było do ponad 80% kobiet. W odniesieniu do mężczyzn najczęściej stosowane są wyzwiska, ośmieszanie, krytykowanie i poniżanie – każda z tych form odnosiła się do 78% mężczyzn. W stosunku do dzieci przeważały wyzwiska i krytykowanie – dotyczyły ponad połowy dzieci. Do najrzadziej stosowanych form przemocy psychicznej należały zastraszanie i demoralizacja (ryc. 33.).

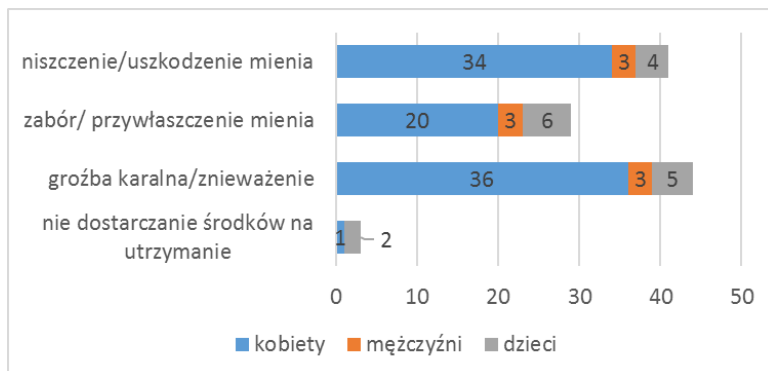
Ryc. 33. Formy przemocy psychicznej stosowane wobec ODP (n=130)

Źródło: Opracowanie własne.

Przemoc seksualna, a więc zmuszanie do obcowania płciowego i innych czynności seksualnych dotyczyła wyłącznie kobiet. Taką formę przemocy wykazano wobec 9 kobiet, a więc 11% kobiet–ODP i 7% ODP w ogóle.

W „Niebieskich Kartach” ujawniano także inne rodzaje przemocy, przede wszystkim związane z atakami na mienie oraz groźbami karalnymi i znieważeniem. Uszkodzenia lub zniszczenia mienia dokonano w 41 przypadkach (32% ogółu), zaś zaboru czy przywłaszczenia mienia w 29 przypadkach (22% ODP). Formy te częściej stosowano wobec kobiet niż wobec mężczyzn i dzieci. Również groźby karalne i znieważenia częściej dotyczyły kobiet. Ogółem taką przemoc zastosowano wobec 44 osób, czyli 34% ODP. Zdiagnozowano również przypadki niedostarczania środków na utrzymanie. Nie wystąpiły natomiast takie formy przemocy jak zmuszanie do picia alkoholu oraz zmuszanie do zażywania środków

odurzających lub substancji psychotropowych oraz niezleconych przez lekarza leków (ryc. 34.).

Ryc. 34. Inne rodzaje przemocy stosowane wobec ODP (n=130)

Źródło: Opracowanie własne.

Procedura „Niebieskie Karty” wykazuje, że występująca w rodzinach przemoc to zespół różnorodnych zachowań, najczęściej zarówno o charakterze przemocy fizycznej i psychicznej, a dodatkowo też innych rodzajów zachowań związanych z groźbami karalnymi, niszczeniem mienia czy przemocą ekonomiczną. Jednocześnie podkreślić należy, że w przypadku przemocy psychicznej, seksualnej czy innych zachowań przemocowych często pojawiają się problemy co do diagnozy czy dane zachowanie ma faktycznie charakter przemocy (np. wyzwiska, krytykowanie w kłótniach małżeńskich), ale też świadomości co do tego, że nieakceptowane przez drugą stronę zachowania to przemoc (np. w odniesieniu do zachowań seksualnych, niedostarczania środków na utrzymanie, czy przemocy psychicznej).

6. Działania służb publicznych na rzecz rozwiązania problemu przemocy w rodzinie

W ramach rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie działania podejmuje Zespół Interdyscyplinarny do spraw przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice, a także inne instytucje włączone w system wsparcia rodziny w kryzysie, przede wszystkim Policja i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, a w przypadku rodzin z dziećmi także placówki edukacyjne. Oddziaływania kierowane są z jednej strony do ODP, w celu zapewnienia pomocy i wsparcia, z drugiej zaś do OSP dla rozwiązania sytuacji przemocy w rodzinie.

Podstawą zaplanowania działań na rzecz ODP jest wywiad na formularzu „Niebieska Karta – C”, w którym przeprowadzona zostaje diagnoza sytuacji ODP i formułowany plan pomocy. W przypadku OSP przeprowadzany jest wywiad na formularzu „Niebieska Karta – D” dla ustalenia sytuacji w rodzinie i występowania przemocy oraz zaplanowania działań zmierzających do rozwiązania problemu.

Diagnoza sytuacji ODP i sytuacji w rodzinie, uzyskana w ramach analizy „Niebieskich Kart – C”, ale także innej dokumentacji została przedstawiona w rozdziałach 4. i 5., a informacje społeczno-demograficzne o ODP i OSP w rozdziale 3. Jak wykazano do kluczowych, zidentyfikowanych problemów rodzin w których występuje przemoc, należą uzależnienia, konflikty rodzinne, socjalno-bytowe i finansowe, problemy zdrowotne oraz opiekuńczo-wychowawcze, co sprawia, że wiele rodzin wymaga kompleksowych działań pomocowych.

Działania służb publicznych na rzecz rozwiązania problemu przemocy w rodzinie zostały przeanalizowane, po pierwsze, na podstawie zakończonych procedur „Niebieskie Karty” (77 procedur), w związku z tym, iż trwające procedury są na różnym stadium realizacji i w wielu przypadkach działania pomocowe dopiero się rozpoczynają. Po drugie, informacje te uzupełnione zostały danymi statystycznymi dotyczącymi prac instytucji powołanych do działań na rzecz rozwiązywania przemocy w rodzinie.

6.1. Działania realizowane w ramach procedury „Niebieskie Karty”

Wszczęcie procedury poprzez wypełnienie „Niebieskiej Karty – A” skutkuje rozpoczęciem działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ODP otrzymuje formularz „Niebieska Karta – B” zawierający definicję przemocy, praw człowieka, a także

informację o miejscach gdzie można uzyskać pomoc. Formularz „Niebieska Karta – A” jest niezwłocznie przekazywany przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego, który zwołuje w tej sprawie posiedzenie ZI. Zespół podejmuje decyzję czy powołać grupę roboczą dla realizacji działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W przypadku procedur, w których prowadzone są działania w ramach grupy roboczej, o zakończeniu działań decyduje ZI na wniosek grupy roboczej.

W ramach analizowanych 77 zakończonych procedur „Niebieskie Karty” wypełniono 71 „Niebieskich Kart – C” oraz 66 „Niebieskich Kart – D”. W pozostałych przypadkach Kart nie wypełniono ze względu na brak potrzeby podjęcia takiego działania, brak kontaktu z ODP lub OSP albo odmowę ze strony ODP lub OSP.

W ramach prowadzonych działań 44 OSP, a więc 67% wszystkich sprawców dla których wypełniono „Niebieską Kartę – D”, przyznało się do stosowania przemocy w rodzinie, przy czym 4 OSP wskazało, że było to jednorazowe zachowanie. Jednocześnie 5 OSP zdecydowanie zaprzeczyło występowaniu przemocy w rodzinie. Sprawcy najczęściej przyznawali się do przemocy psychicznej (w 39 przypadkach), fizycznej (21 przypadków), uszkodzeń ciała (w 12 przypadkach), rzadziej do innych rodzajów przemocy (9 OSP). Tylko jedna osoba przyznała się do stosowania przemocy seksualnej.

Podjęmowane przez służby publiczne działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie dotyczyły pracy zarówno z ODP, OSP, jak i innymi członkami rodziny. Do kluczowych działań w tym zakresie należały:

1. Monitoring ze strony Policji – Policja prowadziła systematyczny monitoring sytuacji w 62 rodzinach, a więc w 81% analizowanych przypadków. Monitoring prowadzony był wszędzie tam, gdzie zaistniała taka potrzeba, przypadki w których Policja nie realizowała działań monitorujących wynikały ze stwierdzenia braku zasadności podejmowania działań i zamknięcia procedury „Niebieskie Karty”, a także w związku z opuszczeniem mieszkania przez OSP lub ODP i ustaniem przemocy.
2. Wsparcie specjalistów z Punktu Konsultacyjnego, w tym terapeutów uzależnień – do specjalistów z Punktu Konsultacyjnego skierowano 65 ODP, co stanowi 84% głównych ODP, przy czym 5 osobom zaproponowano również terapię uzależnień. W przypadku OSP do Punktu skierowano 46 osób, a terapię uzależnień zaproponowano 23 osobom. 6 ODP skorzystało także z poradnictwa prawnego. Zespół Interdyscyplinarny do spraw przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice oferuje

wsparcie specjalistów z Punktu Konsultacyjnego działającego w ramach GOPS, jednakże niektóre osoby korzystały z pomocy specjalistów z innych placówek, głównie wrocławskich. Dodatkowo 2 OSP korzystały z wsparcia w postaci działań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy realizowanych we Wrocławiu. Podkreślić należy, że korzystanie z oferowanego wsparcia miało różny zakres ze względu na preferencje klientów i ich zaangażowanie w terapię.

3. Praca socjalna i wsparcie asystenta rodziny – pracę socjalną realizowaną przez pracownika socjalnego GOPS oferowano wszystkim rodzinom, przy czym skorzystało z niej 61 rodzin. Pracownik socjalny, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, oferował wsparcie oraz inną – dostosowaną do potrzeb rodziny – pomoc pieniężną, rzeczową lub usługową. W przypadku 4 rodzin, w których odnotowano problemy związane z realizacją funkcji opiekuńczo-wychowawczej, rodzinom zaoferowano usługę asystenta rodziny.
4. Specjalistyczne wsparcie dzieci z rodzin zagrożonych przemocą – w przypadku rodzin z dziećmi, dla których założono „Niebieskie Karty”, Policja lub Zespół Interdyscyplinarny występował do Sądu Rejonowego w Oławie Wydziału III Rodzinne i Nieletnich z wnioskiem o wgląd w sytuację rodziny. Motywowane było to koniecznością ochrony dzieci i zapewnienia im możliwie najlepszego wsparcia. Działania takie nie były podejmowane wyłącznie w sytuacji gdy uznano, że wszczęcie procedury jest bezzasadne. Dzieci przede wszystkim obejmowane były wsparciem specjalistów pracujących w placówkach edukacyjnych. Pomocą ze strony psychologa lub/i pedagoga objęte zostały dzieci z 26 rodzin.
5. Nadzór kuratora sądowego – w kilku przypadkach prowadzone działania obejmowały również realizację zadań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym przez kuratora sądowego. Nadzorem kuratora objętych zostało 7 OSP, dodatkowo kuratelą kuratora rodzinnego objęte były 2 rodziny.
6. Działania realizowane przez prokuraturę – do Prokuratury Rejonowej w Oławie skierowanych zostało 16 zawiadomień dotyczących podejrzenia popełnienia przestępstwa związanego z przemocą w rodzinie. W 2 prowadzonych sprawach prokuratura wydała nakaz opuszczenia lokalu przez sprawcę i zakaz kontaktowania się z ofiarą. Jednakże żadna ze spraw nie zakończyła się wyrokiem skazującym

sprawcę – skierowanie sprawy do prokuratury skutkowało odmową wszczęcia lub umorzeniem postępowania. W przypadku wszystkich dotychczas prowadzonych postępowań w ramach procedury „Niebieskie Karty” przez ZI w Siechnicach tylko w jednym postępowaniu sąd skazał sprawcę przemocy. Najczęściej jednak materiał dowodowy nie jest wystarczający aby skierować sprawę do sądu.

7. Umieszczenie w placówce całodobowego pobytu – tylko w dwóch przypadkach ODP skorzystały z możliwości pobytu w całodobowej placówce, która zapewniła odizolowanie od sprawcy przemocy i wsparcie. Miejsca w ośrodkach wsparcia ODP pozyskały samodzielnie, nie zgłaszając potrzeby pomocy ze strony służb z gminy Siechnice;
8. Wsparcie ze strony instytucji ochrony zdrowia – instytucje ochrony zdrowia nie odgrywają znaczącej roli w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jednocześnie ich znaczenie jest duże, szczególnie w przypadku występowania chorób psychicznych i problemów psychicznych u sprawców przemocy. W prowadzonych procedurach w jednym przypadku OSP podjął leczenie psychiatryczne ambulatoryjne, zaś w jednym umieszczony został w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Możliwości w zakresie wsparcia osoby doznającej przemocy i rozwiązania problemu przemocy w rodzinie w dużej mierze zależą nie tylko od wsparcia ze strony instytucji publicznych, ale chęci współpracy ze strony ODP i OSP i ich dążenia do zmiany zaistniałej sytuacji.

W przypadku ODP na 77 procedur wypełniono 71 „Niebieskich Kart – C” i rozpoczęto współpracę z 69 ODP. Każdy przypadek w którym nie wypełniono „Niebieskiej Karty – C” i nie rozpoczęto współpracy z ODP powodowany był brakiem potrzeby podejmowania działań lub odmową współpracy ze strony ODP, która zaprzeczała istnieniu przemocy w rodzinie.

Ocena działań dla 69 procedur, w przypadku których podejmowane były działania włączające ODP w realizację planu pomocy, pozwala na wskazanie, że w pełni w realizację procedury zaangażowało się 37 ODP, a więc 54% ogółu. 25 osób (36%) zaangażowało się częściowo, co oznaczało korzystanie tylko z niektórych oferowanych form pomocy, odwoływanie, niestawianie się na część umówionych wizyt u specjalistów, brak bieżącego kontaktu z Policją, przedstawicielami ZI czy GOPS. 7 osób, czyli 10%, w ogóle nie współpracowało z instytucjami publicznymi – kontakt z nimi był mocno utrudniony,

odmawiały bądź unikały kontaktów ze specjalistami z Punktu Konsultacyjnego, Policją, przedstawicielami ZI lub GOPS. W takiej sytuacji trudność zrealizowania planu pomocy jest oczywista.

Jeszcze mniejsze zaangażowanie w prowadzenie działań pomocowych wykazywały OSP. W ramach procedury wypełniono 66 „Niebieskich Kart – D” oraz podjęto działania włączające wobec 65 OSP. W innych przypadkach nie podejmowano działań wsparcia OSP ze względu na szybkie zakończenie procedury w związku z brakiem zasadności podejmowania działań, śmierć OSP (2 przypadki) lub opuszczenie przez OSP lokalu zajmowanego wspólnie z ODP.

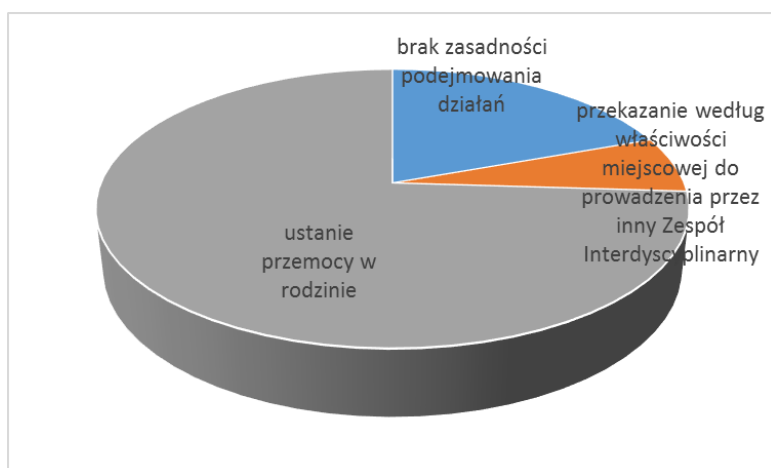
Pełne zaangażowanie w podejmowane przez instytucje publiczne działania wykazać można zaledwie dla 14 osób, a więc 22% sprawców, częściowe dla 27 osób, czyli 41%. Aż 24 OSP, czyli 37%, nie wykazywało żadnego zaangażowania w realizację działań na rzecz rozwiązania problemu przemocy. Albo w ogóle nie podejmowali deklaracji co do realizacji działań albo pomimo ich podjęcia odmawiali kontaktów z przedstawicielami ZI czy GOPS oraz udziału w terapii.

Wyraźnie pokazuje to, że powodzenie działań zmierzających do rozwiązania problemu przemocy nie zależy wyłącznie od szybkiego i profesjonalnego działania służb publicznych, ale kluczowe znaczenie ma postawa zarówno ODP, jak i OSP. Oczywiście zadaniem służb jest praca z ODP i OSP i motywowanie ich do podejmowania aktywności na rzecz rozwiązania problemu, jednakże takie działania nie zawsze przynoszą oczekiwane efekty.

Nie sposób w oparciu o dane pochodzące z procedury „Niebieskie Karty” jednoznacznie wskazać na motywacje podejmowania decyzji o zgłoszeniu przemocy w rodzinie, jednakże w wielu przypadkach brak współpracy ze strony ODP na późniejszych etapach postępowania, wynikał z faktu, że zgłoszenie przemocy powodowane było konfliktami i kryzysami w rodzinie. Często osoby oczekujące założenia „Niebieskiej Karty” nie zdają sobie sprawy z tego jak przebiega cała procedura, stąd ich wycofanie na kolejnych etapach postępowania. Dodatkowo, w momencie wszczęcia procedury sprawca najczęściej nie podejmuje kolejnych działań przemocowych, a w rodzinach następuje poprawa wzajemnych relacji, co pozwala ODP przypuszczać, że doszło do zmiany sytuacji i nie ma potrzeby podejmowania terapii.

Z kolei sprawcy, którzy nie podejmują współpracy to osoby, które nie widzą swojej winy w zaistniałej sytuacji, uważają, że ich zachowania nie noszą znamion przemocy, ale też takie, których samo wszczęcie procedury zmotywowało do zmiany postępowania lub do opuszczenia wspólnego gospodarstwa domowego, przez co sytuację uważają za rozwiązana.

Wśród 92 analizowanych postępowań 77 zostało zakończonych. Istotną informacją jest tutaj powód zamknięcia „Niebieskiej Karty”, bowiem wskazuje on na zasadność podjęcia działań oraz faktyczne rozwiązanie problemu przemocy w rodzinie (ryc. 35.).

Ryc. 35. Powody zamknięcia procedury „Niebieskie Karty” (n=77)

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku 5 procedur, a więc 6% ogółu, procedura została przekazana według właściwości miejscowej do prowadzenia przez inny Zespół Interdyscyplinarny w związku z tym, że ODP wyprowadziła się z terenu gminy Siechnice (w jednym przypadku wyprowadziła się również OSP). W 15 przypadkach, a więc 19% ogółu, procedurę zamknięto w związku z brakiem zasadności podejmowania działań. W tych sytuacjach zamknięcie procedury uzasadniano głównie:

- faktem nie potwierdzenia przemocy przez ODP, która oczekiwała zakończenia działań,
- ustaleniem, że w rodzinie nie dochodzi do przemocy, ale ma miejsce konflikt rodzinny,
- faktem, iż ODP i OSP nie mieszkają razem i nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego (sprawca wyprowadził się, został osadzony w zakładzie karnym lub zmarł),

- chorobą psychiczną, a więc brakiem umyślności działań i brakiem podstaw do wszczęcia procedury – w przypadku nieletniego OSP.

Najliczniejsza grupa „Niebieskich Kart” zamknięta została w związku z ustaniem przemocy w rodzinie. Dotyczyło to 57 przypadków, a więc 74% ogółu. Najczęściej zamknięcie „Niebieskiej Karty” uzasadniano w tych przypadkach faktem, że w rodzinie nie dochodzi już do przemocy, a sytuacja ustabilizowała się, ale też tym, że ODP lub OSP wyprowadziła się, doszło do rozwodu, stąd ofiara i sprawca nie mają kontaktu.

Podkreślić należy, że rozwiązanie znaczącej części sytuacji przemocowych nastąpiło w związku z zakończeniem relacji pomiędzy ODP i OSP, co dotyczyło zarówno procedur zakończonych z braku zasadności podejmowania działań, jak też ustania przemocy w rodzinie. Miało to miejsce w 26 przypadkach, co stanowi 34% wszystkich procedur. W 22 przypadkach sprawca lub ofiara wyprowadzili się, dodatkowo w 10 z nich doszło do rozwodu, co przyczyniło się do osłabienia lub zakończenia relacji między ODP i OSP. W jednym przypadku sprawca został osadzony w zakładzie karnym, w jednym przypadku w zakładzie psychiatrycznym, zaś dwóch sprawców zmarło, co również przyczyniło się do rozwiązania sytuacji.

W pozostałych przypadkach ustania przemocy w rodzinie OSP pod wpływem realizowanej procedury zmieniła swoje zachowanie i sytuacja w rodzinie uległa poprawie. Część rodzin nadal pozostawała pod opieką specjalistów z Punktu Konsultacyjnego. Jednocześnie wśród tych rodzin zdiagnozować można również takie, w których pomimo ustania przemocy nadal miały miejsce konflikty i nadużywanie alkoholu, co może w przyszłości powodować ponowne występowanie przemocy.

W przypadku zamknięcia „Niebieskiej Karty” ODP otrzymuje informację o zakończeniu procedury i możliwości korzystania z wszystkich uprawnień określonych dla ofiar przemocy w rodzinie w sytuacji ponownego wystąpienia przemocy. Powiadomienie jest też kierowane do instytucji zaangażowanych w działania na rzecz rodziny, m.in. do Policji, instytucji oświaty.

6.2. Statystyka działań pomocowych

Analizy działań stosowanych przez służby publiczne w ramach procedury „Niebieskie Karty” mogą być uzupełnione analizą statystyczną prowadzonych działań pomocowych. Pokazują one duże zaangażowanie służb publicznych w prowadzenie procedur oraz wsparcie, ODP, OSP i pozostałych członków rodziny.

Kluczową instytucją realizującą działania na rzecz osób potrzebujących wsparcia w gminie Siechnice jest Zespół Interdyscyplinarny do spraw przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice. Podkreślić należy, że zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁴ posiedzenia zespołu powinny odbywać się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Analiza funkcjonowania ZI w Siechnicach wskazuje, że Zespół spotykał się znacznie częściej, bo ponad 20 razy w roku (tabela 3.). Dla potrzeb wsparcia poszczególnych osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy ZI tworzył grupy robocze, które dla prowadzenia działań pomocowych zbierały się niezależnie od posiedzeń całego ZI. Z pomocy ZI oraz grup roboczych korzystały wszystkie osoby dla których w danym okresie prowadzona była procedura „Niebieskie Karty” (tabela 3.).

Tabela 3. Dane dotyczące funkcjonowania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2014-2017*

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017*
Liczba posiedzeń ZI	21	20	23	15
Liczba osób objętych pomocą ZI, w tym:	75	104	150	129
kobiety	23	30	45	43
mężczyźni	28	30	45	37
dzieci	24	44	60	49
Liczba rodzin objętych pomocą ZI	22	30	45	36
Liczba utworzonych grup roboczych	22	30	30	14
Liczba posiedzeń grup roboczych	95	94	197	124
Liczba osób objętych pomocą grup roboczych, w tym:	65	104	144	113
kobiety	22	30	43	39
mężczyźni	8	30	43	31
dzieci	24	44	58	43
Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych	21	30	43	32

* Dane dla okresu 01.01.2017-30.09.2017.

Źródło: GOPS w Siechnicach.

Wsparcia zarówno ODP, jak i OSP, udzielają specjaliści z Punktu Konsultacyjnego oraz pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (pracownik socjalny, asystent rodziny).

¹⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, tekst jednolity.

Szczególnie ważna jest w tym kontekście pomoc w formie poradnictwa i specjalistycznego wsparcia. Punkt Konsultacyjny oferuje możliwość korzystania z pomocy psychologa–psychoterapeuty ds. uzależnień, psychologa, psychologa–terapeuty (oferującego również terapię traumy), terapii EEG Biofeedback oraz z pomocy prawnej. Terapeuci prowadzą również grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy, z problemem alkoholowym oraz dla rodziców dzieci eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi. Dane wskazują, że osoby w związku z przemocą w rodzinie, korzystają głównie z pomocy psychologicznej i prawnej, przede wszystkim w ramach Punktu Konsultacyjnego, a uzupełniająco z pomocy pracownika socjalnego (tabele 4. i 5.). Pomoc udzielana jest najczęściej osobom doznającym przemocy, głównie kobietom, co wynika z faktu, że to one najczęściej są ODP.

Tabela 4. Liczba osób korzystających z pomocy w formie poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017*
Poradnictwo ogółem, w tym:	27	59	53	45
medyczne	6	0	0	0
psychologiczne	23	52	38	26
prawne	5	7	10	12
socjalne	6	0	5	6
zawodowe i rodzinne	4	0	0	1
Usługi świadczone przez Punkt Konsultacyjny, w tym:	25	42	43	34
kobiety	22	28	32	18
mężczyźni	3	2	11	16
dzieci	0	12	0	0

* Dane dla okresu 01.01.2017-30.09.2017.

Źródło: GOPS w Siechnicach.

Tabela 5. Liczba osób korzystających z Punktu Konsultacyjnego i liczba udzielanych porad

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017*
Liczba osób dotkniętych przemocą korzystających z Punktu Konsultacyjnego	42	51	40	45	18
Liczba porad udzielonych osobom dotkniętym przemocą	68	132	119	106	**
Liczba osób stosujących przemoc korzystających z Punktu Konsultacyjnego	9	11	7	22	16
Liczba porad udzielonych osobom stosującym przemoc	26	64	20	77	**

* Dane dla okresu 01.01.2017-30.09.2017.

** Brak zestawienia dla danego okresu.

Źródło: GOPS w Siechnicach.

Instytucjonalne działania pomocowe w związku z występowaniem przemocy w rodzinie kierowane były do dzieci. W razie bezpośredniego zagrożenia ich życia lub zdrowia, w ramach interwencji pracownika Policji lub GOPS, dzieci odbierane były z rodzin i umieszczane bądź u osób najbliższych bądź w pieczy zastępczej. Nie wiązało się to bezpośrednio z procedurą „Niebieskie Karty”, ale stanowiło element doraźnych działań interwencyjnych. Dotychczas miało miejsce kilka takich przypadków, a pozytywnym faktem jest, że sytuacje tego typu należą do incydentalnych (tabela 6.).

Tabela 6. Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017*
Ogółem	7	5	0	1
Liczba dzieci umieszczonych u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej	0	0	0	0
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej	4	5	0	0
Liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej	3	0	0	1

* Dane dla okresu 01.01.2017-30.09.2017.

Źródło: GOPS w Siechnicach.

Zaprezentowane dane tylko częściowo pokazują zaangażowanie instytucji publicznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, bowiem wielu aspektów pracy i podejmowanych działań nie da się ująć ilościowo. Jednocześnie już tylko one same wykazują duży zakres prac realizowanych w związku z występowaniem przemocy w rodzinie.

Rekomendacje dotyczące zaangażowania służb w procedurę „Niebieskie Karty”

1. Zaangażowanie pracowników służb publicznych

Analiza zaangażowania służb publicznych w procedurę „Niebieskie Karty” pozwala na wskazanie dwóch kluczowych instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Są to Policja i GOPS. W dużo mniejszym zakresie zaangażowane są placówki edukacyjne, a zasadniczo w ogóle w procedurę nie angażują się instytucje ochrony zdrowia.

Konieczne jest położenie większego nacisku na edukację i uwrażliwienie na problem przemocy pracowników oświaty oraz instytucji ochrony zdrowia. W przypadku pracowników systemu oświaty ważne jest wsparcie rozwoju działań pomocowych realizowanych wobec dzieci – ofiar przemocy, ale także wobec tych, którzy są bezpośrednimi świadkami przemocy.

2. Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych i lokalnej społeczności

Na terenie gminy Siechnice organizacje pozarządowe w marginalnym zakresie angażują się w problem przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Konieczna jest aktywizacja organizacji pozarządowych i lokalnej społeczności nie tylko jako współrealizatorów pomocy, ale przede wszystkim jako podmiotów prowadzących działania edukacyjne i profilaktyczne oraz reagujących w razie wystąpienia problemu przemocy. Szczególnie dotyczy to organizacji skupiających osoby starsze czy z niepełnosprawnościami, które ze względu na swoje cechy mogą być zagrożone przemocą. Ważną rolę, szczególnie na terenach wiejskich, odgrywa społeczność lokalna, a jej liderzy – sołtysi, powinni być włączeni w działania pomocowe dla lepszego zaktywizowania wspólnot lokalnych.

3. Działania o charakterze profilaktycznym

Wyniki przeprowadzonych analiz wyraźnie wskazują, że przemoc nie dotyczy wyłącznie rodzin określanych mianem patologicznych, zmarginalizowanych. Większość zdiagnozowanych przypadków przemocy występowała w rodzinach odbiegających od stereotypowego wyobrażenia rodziny dotkniętej problemem przemocy, tj. w rodzinach

o zadowalającej sytuacji ekonomicznej, pozostających poza systemem pomocy społecznej i bez orzeczonej kurateli sądowej. Rodziny te nie podlegają systematycznemu monitoringowi ze strony służb społecznych, stąd najczęściej wszczęcie procedury odbywa się z inicjatywy osoby poszkodowanej.

Dodatkowo przemoc głównie kojarzona jest z przemocą fizyczną, a w odbiorze osób doznających przemocy oraz ich otoczenia przemoc psychiczna czy ekonomiczna może nie być postrzegana jako przemoc.

Stąd niezwykle ważne są działania o charakterze profilaktycznym – uświadamiającym czym jest przemoc i wskazujące świadkom przemocy drogę postępowania w przypadku podejrzenia występowania przemocy.

Działania profilaktyczne powinny być prowadzone zarówno wobec osób dorosłych, jak i dzieci i młodzieży. Szczególnie ważne jest prowadzenie działań profilaktycznych wobec dzieci w zakresie przemocy domowej i rówieśniczej, w tym przemocy w szkole. Należy też podjąć działania mające na celu edukację w obszarze konsekwencji bezpodstawnych zgłoszeń przez dzieci i młodzież stosowania przemocy zarówno przez dorosłych, jak i rówieśników.

4. Szkolenia służb na rzecz rozpoznawania zjawiska przemocy i konfliktów rodzinnych oraz pracy ze stronami konfliktów

Analiza „Niebieskich Kart” pozwala na wskazanie, że wiele aktów przemocy wiąże się z konfliktami rodzinnymi, małżeńskimi i partnerskimi oraz kryzysami w rodzinach. W przypadku wielu procedur mieliśmy do czynienia z rozstaniem partnerów oraz sprawami rozwodowymi. Bardzo często różnica pomiędzy sytuacjami konfliktowymi oraz przemocą bywa trudna do wychwycenia, a skonfliktowane osoby wszczynają procedurę „Niebieskie Karty” w ramach działań odwetowych bądź sytuacji rozwodowych. W tym kontekście konieczne jest wzmacnianie kompetencji przedstawicieli służb publicznych zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Właściwa ocena sytuacji w rodzinie jest często bardzo trudna i wymaga dłuższej pracy, ale szkolenia służb mogą pomóc we właściwej diagnozie.

Rekomendacje dotyczące pracy z ODP i OSP w procedurze „Niebieskie Karty”

1. Karta diagnostyczna jako podstawa diagnozy rodzin dotkniętych przemocą

Podstawą pracy z rodziną dotkniętą przemocą jest dobra diagnoza nie tylko samego faktu występowania przemocy, ale również całej sytuacji rodziny i problemów, które współwystępują z przemocą. Takie informacje zbierane są m.in. przez pracownika socjalnego w ramach wywiadu środowiskowego, a także przez inne służby w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Aby wszystkie osoby zaangażowane w procedurę miały podstawowe informacje o rodzinie objętej „Niebieską Kartą” rekomenduję wprowadzenie karty diagnostycznej, która zawierałaby podstawowe informacje o rodzinie, w której występuje przemoc. Prowadzenie takiej karty w wersji elektronicznej byłoby również pomocne przy prowadzeniu działań monitorujących i ewaluacyjnych.

2. Plan pomocy – wyznaczanie celów pośrednich i monitoring ich realizacji

W pracy z ODP i OSP bazujemy działaniach określonych w ramach planu pomocy, a głównym celem procedury jest realizacja planu i ustanie przemocy w rodzinie. Plan pomocy powinien być określony w formie kwestionariusza i obejmować: 1. cel główny, 2. cele pośrednie, które doprowadzą do realizacji celu głównego i 3. konkretne zadania, realizujące cele pośrednie. Realizacja zadań i celów powinna być monitorowana z uwzględnieniem udziału ODP/ OSP w działaniach pomocowych. Pozwoli to na zestawienie w jednym miejscu informacji o realizowanym wsparciu i korzystaniu z niego, pomoże w ocenie faktycznego zakresu oferowanej pomocy i jego wykorzystaniu przez osobę korzystającą z wsparcia.

3. Motywowanie do udziału w procedurze

Fakt wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” nie oznacza, że ODP i OSP będą zaangażowane w prowadzone działania i korzystać z zaoferowanego wsparcia. Z badań wynika, że szczególnie OSP w małym zakresie korzystają z oferowanej pomocy. Przyczyną jest prawdopodobnie postrzeganie procedury „Niebieskie Karty” jako narzędzia dyscyplinującego i stygmatyzującego sprawcę przemocy. Podejmowane przez OSP działania motywowane są najczęściej nie wewnętrzną potrzebą zmiany, ale naciskiem ze strony służb oraz strachem przed ewentualną karą. Konieczne jest więc położenie większego nacisku na przekonywanie do udziału w procedurze poprzez wskazanie na możliwe korzyści. Dotyczy to

również ODP, szczególnie tych, które widząc poprawę sytuacji w rodzinie wycofują się z udziału w działaniach pomocowych.

4. Poszerzenie oferty wsparcia osób stosujących przemoc

Wsparcie motywujące OSP do korzystania z pomocy i terapii w rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie jest ważne, jednakże równie istotna jest oferta pomocowa. Wprawdzie sprawcy mogą korzystać z wsparcia w ramach działań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc, jednakże bardzo często pojawiają się bariery w postaci dostępności programu, np. czasu oczekiwania na rozpoczęcie, godzin zajęć, miejsca realizacji. Motywacja OSP jest zwykle niewielka, stąd każda trudność jest dla nich argumentem na rzecz niepodejmowania terapii. Stąd istotne byłoby przygotowanie profesjonalnej oferty dla sprawców, z której mogliby korzystać na terenie gminy Siechnice.

5. Informowanie o możliwych formach wsparcia

Analiza procedur „Niebieskie Karty” wskazuje, że głównymi formami pomocy są: wsparcie specjalistów z Punktu Konsultacyjnego, pomoc oferowana przez GOPS w ramach systemu pomocy społecznej oraz monitoring ze strony Policji. W kilku przypadkach ODP opuściły mieszkanie zajmowane wraz z OSP, sporadycznie korzystały z miejsc w ośrodkach wsparcia. Osoby dotknięte przemocą rzadko korzystały też z wsparcia instytucji ochrony zdrowia oraz wykorzystywały pomoc oferowaną przez trzeci sektor. Duże znaczenie mogą tu mieć ulotki i informatory, w którym znajdują się informacje o możliwych formach wsparcia oferowanych w Siechnicach, a także przez wrocławskie instytucje. Część osób – ze względu na lokalną społeczność – krępuje się korzystać z pomocy w miejscu zamieszkania, stąd można zainteresować ich wsparciem ze strony wrocławskich instytucji i organizacji.

6. Wsparcie osób nadużywających alkoholu, uzależnionych i współuzależnionych

Przemoc bardzo często wiąże się z problemem nadużywania alkoholu, uzależnienia od alkoholu, ale także innych substancji odurzających. Istotne jest również występowanie zjawiska współuzależnienia, które może dotyczyć ODP. Stąd istotne jest powiązanie prac ZI z działaniami prowadzonymi przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych tak, by osiągnąć zintegrowane oddziaływania na rzecz rozwiązania problemów przemocy i uzależnień. Ponieważ problem uzależnień pojawia się w dużej części

prowadzonych „Kart” należałoby rozważyć przeprowadzenie kampanii społecznej na rzecz przeciwdziałania problemom uzależnień.

7. Pomoc osobom z problemami psychicznymi

Analiza „Niebieskich Kart” wykazała, że zdarzają się przypadki sprawców, którzy mają problemy psychiczne czy dotknięci są zaburzeniami lub chorobami psychicznymi. W ich przypadkach przemoc często nie ma charakteru intencjonalnego, a problemu nie da się rozwiązać bez wdrożenia leczenia i terapii, co wymaga ścisłej współpracy ZI z instytucjami ochrony zdrowia. Konieczne jest włączenie służby zdrowia w działania na rzecz wsparcia osób z problemami psychicznymi i realizacja działań pomocowych, np. w ramach programu zdrowia psychicznego.

8. Wsparcie w postaci mieszkania interwencyjnego

Z badań wynika, że zdarza się, iż ODP opuszczają lokal mieszkalny zajmowany razem z OSP. Najczęściej ofiary radzą sobie w tej sferze samodzielnie korzystając z pomocy rodziny, znajomych lub wynajmując mieszkanie. Jednocześnie zdarzały się przypadki korzystania z miejsc w ośrodkach wsparcia. Ponieważ gmina Siechnice posiada mieszkanie interwencyjne, w którym mogłyby zostać umieszczone osoby dotknięte przemocą rekomenduje się przystosowanie tego lokalu dla osób/ rodzin dotkniętych przemocą i oferowanie ODP tego typu pomocy.

Rekomendacje dla dalszych badań przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy Siechnice

1. Stworzenie systemu monitoringu i ewaluacji procedury „Niebieskie Karty”

Obecnie w ramach prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” zbieranych jest bardzo dużo informacji. Są one odnotowywane w formularzach A, C i D, protokołach ze spotkań grupy roboczej, monitoringu i zakończenia procedury. Część informacji wykorzystywana jest również w sprawozdawczości wymaganej przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz w sprawozdawczości z realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie opracowywanej przez GOPS.

Sprawozdawczość o charakterze ilościowym nie obejmuje jednak istotnych z perspektywy realizacji procedury informacji dotyczących np. danych społeczno-demograficznych, problemów rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, zaangażowania stron w działania zmierzające do rozwiązywania problemów itp. Rekomenduję utworzenie bazy dotyczącej funkcjonowania procedury „Niebieskie Karty” i wprowadzania do niej kluczowych informacji dotyczących prowadzonych działań. Rozważyć można też stosowanie dodatkowych kwestionariuszy oceny sytuacji i zastosowanego wsparcia przez ODP. Ułatwi to monitoring i ewaluację działań dotyczących „Niebieskich Kart”.

2. Realizacja działań monitorujących i sprawozdawczych wynikających z wdrażania *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie*

Realizacja *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie* wiąże się również z obowiązkiem monitorowania realizacji zadań oraz sprawozdawczości. Zasadne byłoby stworzenie jednego wzoru raportowania zgodnie z którym byłyby przedstawiane rezultaty działań w kolejnych latach, co ułatwi ich porównywanie. Informacje te powinny być analizowane przez Zespół Interdyscyplinarny oraz wykorzystywane do projektowania działań w kolejnych latach.

Źródła

Dane statystyczne z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r. Załącznik nr 1 do *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r.*, Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2016.

Dane statystyczne z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. Załącznik do *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r.*, Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2017.

Materiały dotyczące procedur „Niebieska Karta” wszczętych w okresie 01.01.2014-30.09.2017, GOPS w Siechnicach.

Materiały i dane statystyczne będące w dyspozycji GOPS w Siechnicach, GOPS w Siechnicach. *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie przez administrację publiczną*, NIK, warszawa 2013, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,5094,vp,6609.pdf>, 10.10.2017.

Punkt Konsultacyjny, <http://gops-siechnice.org.pl/zadania-punktu-konsultacyjnego.html>, 10.01.2017.

Regulamin Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Siechnice, załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 27/2014 Burmistrza Siechnic z dnia 14 kwietnia 2014 r. w sprawie powołania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Roczne sprawozdanie statystyczne z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. Załącznik do *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r.*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2015.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1245.

Rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskie Karty” – komentarz, <http://www.niebieskalinia.info/index.php/zadania-sluzb/59-rozporzadzenie-w-sprawie-procedury-niebieskie-karty-komentarz>, 10.10.2017.

Ustawa z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, Dz.U. z 2017 r., poz. 1769, tekst jednolity.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, tekst jednolity.

Zarządzenie nr 26/2017 Burmistrza Siechnic z dnia 14 marca 2017 r. w sprawie powołania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.